

№2 (51) 2014

Founded in February, 2001

Ukraine in the World History

Scientific, Research and Practice
Journal

The founder and publisher

National Research Institute of Ukrainian Studies
and World History

Published

once in three months

Anatolii Chaikovskiy

editor in chief, director of the Institute, Doctor of Historical Sciences, professor

Yuriy Hanzhurov

deputy editor, deputy director of the Institute, Doctor of Political Science,
professor

Editorial board:

Anatolii CHAIKOVSKYI

Chief Editor, Head of Board,

Doctor of Historical Sciences, professor

Baran V.D. – Doctor of Historical Sciences, corresponding member of the National Academy of Sciences of Ukraine

Bohdalski Piotr – Doctor of Juridical Science (Szcztyno, Poland)

Borysenko V.K. – Doctor of Historical Sciences, professor

Vodopianov P.O. – Doctor of Philosophical Sciences, professor, corresponding member of the National Academy of Sciences of Byelorussia (Minsk, Byelorussia)

Voronin V.M. – Doctor of Historical Sciences

Hanzhurov Yu.S. – Doctor of Political Science, professor

Hrymych M.V. – Doctor of Historical Sciences, professor

Kolpakidi O.I. – historian, political expert (Moscow, Russia)

Kotsur V. P. – Doctor of Historical Sciences, professor

Krysachenko V.S. – Doctor of Philosophical Sciences, professor

Mushynka M.I. – Doctor of Philological Sciences, professor, member of the Academy of Sciences of Ukraine (Prešov, Slovakia)

Ponomarenko A. Yu. – Candidate of Philological Sciences

Potylchak O. V. – Doctor of Historical Sciences, professor

Salata O. – Doctor of Historical Sciences, associate professor

Sydorov S.V. – Doctor of Military Science, professor

Stepanov V.V. – Doctor of Historical Sciences, professor, corresponding member of the Russian Academy of Sciences (Moscow, Russia)

Tabachnyk D.V. – Doctor of Historical Sciences, professor, corresponding member of the National Academy of Juridical Sciences of Ukraine

Utkin O.I. – Doctor of Historical Sciences, professor

Filonenko S.I. – Doctor of Historical Sciences, professor (Voronezh, Russia)

Khrystov Petko – Doctor of Ethnology, associate professor (Sophia, Bulgaria)

Shevchenko V.F. – Doctor of Historical Sciences, professor

Shevchenko A. Ye. – Doctor of Juridical Science, professor

Shcherbak M.H. – Doctor of Historical Sciences, professor

Редакційна колегія:

Анатолій ЧАЙКОВСЬКИЙ

головний редактор, голова колегії,

доктор історичних наук, професор

Баран В. Д. – доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАНУ

Богдалскі Пйотр – доктор юридичних наук (м. Щетно, Польща)

Борисенко В. К. – доктор історичних наук, професор

Водоп'янов П.О. — доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАНБ (м. Мінськ, Білорусь)
Воронін В. М. — доктор історичних наук
Ганжуров Ю.С. — доктор політичних наук, професор
Гримич М. В. — доктор історичних наук, професор
Колпакіді О.І. — історик, політолог (м. Москва, Росія)
Коцур В. П. — доктор історичних наук, професор
Крисаченко В.С. — доктор філософських наук, професор
Мушинка М.І. — доктор філологічних наук, професор, академік НАНУ (м. Пряшів, Словаччина)
Пономаренко А.Ю. — кандидат філологічних наук
Потильчак О. В. — доктор історичних наук, професор
Салата О.О. — доктор історичних наук, доцент
Сидоров С.В. — доктор військових наук, професор
Степанов В.В. — доктор історичних наук, професор, член-кореспондент РАН (м. Москва, Росія)
Табачник Д.В. — доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАПрНУ
Уткін О.І. — доктор історичних наук, професор
Філоненко С.І. — доктор історичних наук, професор (м. Воронеж, Росія)
Христов Петко — доктор етнології, доцент (м. Софія, Болгарія)
Шевченко В.Ф. — доктор історичних наук, професор
Шевченко А.Є. — доктор юридичних наук, професор
Щербак М. Г. — доктор історичних наук, професор

ЗМІСТ CONTENTS

ДО 200-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ Т. ШЕВЧЕНКА TO THE 200TH ANNIVERSARY OF TARAS SHEVCHENKO'S BIRTH

Андрущенко Т.

Малярство Тараса Шевченка

Andrushchenko T.

Painting by Taras Shevchenko

11

Оксентюк Н.

Місце Тараса Шевченка у генезі національної рефлексії української інтелігенції

Oksentiuk N.

Taras Shevchenko's Place in the Genesis of the Ukrainian Intelligentsia National Reflection

23

Чмільова С., Царенко О.

Художня спадщина Тараса Шевченка як джерело історичних знань на уроках історії України

Chmilova S., Tsarenko O.

Artistic Heritage of Taras Shevchenko as a Source of Historical Knowledge on the Ukrainian History Lessons

32

Хоменко О., Клименко Н.

Проца до Тарасової гори

Khomenko O., Klymenko N.

A Pilgrimage to Taras Mount

41

<i>Пономаренко А.</i> XIV Міжнародний семінар «Тарас Шевченко і його петербурзьке оточення»	
<i>Ропотаренко А.</i> XVI International Workshop «Taras Shevchenko and His Surrounding in Petersburg»	46
УКРАЇНА-ETHNOS UKRAINE-ETHNOS	
<i>Баран В., Томенчук Б.</i> Археологічні дослідження давнього Галича (липень – вересень 1995 р.)	
<i>Baran V., Tomenchuk B.</i> Archaeological Researches of Ancient Halych (July–September 1995)	50
<i>Присяжна Т.</i> Міждисциплінарні гуманітарно-природничі дослідження у сучасній науковій парадигмі України	
<i>Prysiazhna T.</i> Interdisciplinary Humanitarian and Environmental Researches in the Modern Ukrainian Scientific Paradigm	61
ВІЙСЬКОВА ІСТОРІЯ MILITARY HISTORY	
<i>Гула В.</i> Україна в XIX столітті: військова історія	
<i>Hula V.</i> Ukraine in the XIX Century: Military History	74
<i>Мітягин О.</i> <i>Mitiahin O.</i> Охорона тилу діючої армії в умовах радянсько-фінської війни Active Army Rear Protection during Russo-Finnish War	90
<i>Росицький В.</i> Морально-психологічний стан бійців та дисциплінарна практика у фронтових частинах РСЧА (1941 – 1942 рр.)	
<i>Rosytskyi V.</i> Moral and Psychological Condition of the Soldiers and Punishment Administration in the Front-Line Units of the Red Army (1941–1942)	101
<i>Уткін О.</i> Соціальні функції гендерної політики в Збройних силах України	
<i>Utkin O.</i> Social Functions of Gender Policy in the Armed Forces of Ukraine	110

Яшан О.

Нацистський «новий порядок» на Черкащині (1941 – 1943 рр.)

Yashan O.

Nazi «New Order» in Cherkasy Region (1941 – 1943)

123

УКРАЇНА І СВІТ

UKRAINE AND THE WORLD

Веденєєв Д.

Становище західноукраїнських земель у контексті геополітичного протистояння початкового періоду «холодної війни» (1945–1950 рр.)

Viedenieiev D.

The Position of Western Ukraine in the Context of Geopolitical Confrontation during Initial Period of the «Cold War» (1945 – 1950)

137

Ганжуров Ю.

Парламент України в євроінтеграційному процесі: досвід і реальність

Hanzhurov Yu.

Ukrainian Parliament in the European Integration Process: Experience and Reality

148

Люк Т.

Становлення українознавчих студій у світі: стан та проблеми формування образу України на теренах Греції у новітній історичний період

Liuk T.

Establishment of Ukrainian Studies in the World: Current State and Problems of Formation of Image of Ukraine in Greece in the Modern Historical Period

163

Крисаченко В.

Українсько-московські відносини (1648–1657 рр.)

Krysachenko V.

The Ukrainian-Moscow Relations (1648–1657)

178

Шевченко Т.

Освіта єпархіальних священників Католицької церкви у Речі Посполитій ранньомодерного часу: організація навчання та викладацький склад (частина 2)

Shevchenko T.

Education of Diocesan Priests of the Catholic Church in the Polish-Lithuanian Commonwealth of the Early Modern Period: The Organization of Learning and Academic Staff

192

ЕКСПЕДИЦІЙНЕ УКРАЇНОЗНАВСТВО

EXPEDITIONAL UKRAINIAN STUDIES

Зеленчук І., Зеленчук Я.

Чорногірське озеро Марічейка – природна перлина Українських Карпат

Zelenchuck I., Zelenchuck Ya.

Lake Maricheika in the Chornohirskyi Mountain Group as Natural Pearl of the Ukrainian Carpathians

207

РЕЦЕНЗІЇ, ПРЕЗЕНТАЦІЇ

REVIEWS AND PRESENTATIONS

Фігурний Ю.

Євангельські християни-баптисти – тернистий шлях до Бога

Fihurnyi Yu.

Evangelic Christians-Baptists: A Thorny Path to God

217

Ведєнєєв Д.

«Айсберг» проти «Криголаму», або Манівцями історії секретних служб

Viedienieiev D.

«Iceberg» vs «Icebreaker» or Across History of Secret Services

220

Ярошинський О.

Нове у вивченні битви на Жовтих Водах 1648 року

Yaroshynskyi O.

A New Development in Research of Battle of Zhovti Vody in 1648

224

Чирков О.

Ментальні межі у частині Європи, що без кордонів

Chyrkov O.

Mental Borders in the Part of Europe without Boundaries

228

МАЛЯРСТВО ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Тетяна АНДРУШЕНКО

доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри етики та естетики Національного педагогічного університету імені М. Драгоманова

Анотація. У статті вперше досить повно розкривається специфіка Шевченкового живопису. Витвори малярського мистецтва розглянуті окремо від поетичних творів, що сприяє об'єктивному аналізу. Простежується зв'язок малярської творчості Т. Шевченка зі світовим мистецтвом. Розглядаються стилі, наявні в роботах митця. Завдяки філософському аналізу детально висвітлюється еволюція художнього мислення Шевченка, символіко-архетипне підґрунтя картин. Стаття всеохопно і різнобічно досліджує різні жанри Шевченкового образотворчого мистецтва, причому не лише формальні чинники, але й зміст, звертаючи увагу на емоційну складову. Особливу увагу надано портретам. Розглядається творчість періоду заслання, зокрема казахські реалії.

Ключові слова: Тарас Шевченко, малярство, гравюра, офорт, техніка, портрет, композиція, імпресивність, символ, архетип.

PAINTING BY TARAS SHEVCHENKO

Tetiana ANDRUSHCHENKO

Doctor of Philosophical Sciences, professor, Head of Ethics and Aesthetics Department of M. Drahomanov National Pedagogical University

Annotation. In the article the specific features of Shevchenko's painting are analyzed for the first time. The masterpieces of art are examined separately from poetic works that contribute to the objective analysis. Connection of Shevchenko's painting with a world art is traced. Due to philosophical analysis the evolution of the artistic thinking and symbolic-archetypal background of Shevchenko's pictures are examined in details. The article investigates comprehensively the different genres of Shevchenko's fine art considering not only the formal factors but also the essence and the emotional component particularly. The special attention is given to the portraits. Author examined Shevchenko's painting in exile especially Kazakh realities.

Key words: Taras Shevchenko, painting, engraving, etching, technique, portrait, composition, impression, symbol, archetype.

T. Andrushchenko

Painting by Taras Shevchenko

Abstract

In the article author examined painting heritage by T. Shevchenko. The aim of the work is to research evolution of genres and styles of the painter. Rationale of the article is caused by examination of Shevchenko's painting in the modern science mainly as second-order or auxiliary activity, or it is analysed in the context of poesy of the artist.

We can define such genres of Shevchenko's painting as self-portraits, portraits, genre works and landscape. The research gives an opportunity to trace the growth of the artist in a certain painting genre, his innovations and achievements. The "mind like Rembrandt" which Shevchenko had is emphasized. Shevchenko art is compared with the achievements of other artists, for example, Goya. Experimental approach of the artist that appears in use of different techniques is analyzed. One of the tasks is complex research of evolution of creative world view of the artist. Therefore methodology of philosophy, aesthetics, psychology deals with the hidden concepts of Shevchenko's approach in painting. In particular, it is proved that empirically the artist kept ahead of the method of the French impressionists for tens of years. The comparative analysis of the pictures written during the same period but different by compositional structure and other principles of painting gives an opportunity to show the variety of Shevchenko's art. Use of historical analysis, in particular, the archival data on the found works of the artist contribute to the complex analysis of painting heritage of the Ukrainian genius. The painting by Shevchenko is considered as combination of principles of classicism, romanticism, realism, impressionism, folk art etc.

Until recently Shevchenko's paintings had been analyzed only mainly from the position of romanticism or realism, while in actual fact the artist developed different directions in search of new techniques. The national specific of Shevchenko's painting is distinguished, as the artist considered himself closely connected with Ukraine and the Ukrainian nation and tried to present his native land in the world as an example of original culture.

МІСЦЕ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА У ГЕНЕЗИ НАЦІОНАЛЬНОЇ РЕФЛЕКСІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ

Наталія ОКСЕНТЮК

викладач Національного університету водного господарства і природокористування (м. Рівне)

Анотація. У статті йдеться про Тараса Шевченка як представника української інтелігенції, яка покликана формувати концепцію національної самоідентичності. Найважливішою ознакою української інтелігенції та власне її рефлексії є національна рефлексія, тобто рефлексивний аналіз власної місії та ідентичності на основі національного. Пасіонарність, життя ідеєю боротьби за долю України відзначають Шевченкові рефлексії. Поет був творцем образу нації, діячем першої фази національно-визвольного руху – етапу творення месіанської ідеї нації та моменту самоусвідомлення, що перетворює народ у націю. Залучення цього образу до самосвідомості перших діячів національного руху і є визначальним моментом оформлення смислової цілості власне української ідеї та початком відокремлення інтелігенції в специфічну спільноту.

Ключові слова: Тарас Шевченко, українська інтелігенція, національна рефлексія, національна самосвідомість, етнос, нація, національна ідея.

TARAS SHEVCHENKO'S PLACE IN THE GENESIS OF THE UKRAINIAN INTELLIGENTSIA NATIONAL REFLECTION

Natalia OKSENTIUK

Lecturer of the National University of Water Management and Nature Resources Use, Rivne

Annotation. The article deals with Taras Shevchenko as a representative of the Ukrainian intelligentsia which is intended to form the concept of the national identity. The national reflection and reflective analysis of its own mission and identity based on the national background appear as the most important features of the Ukrainian intelligentsia and its reflection as well. Sacrificing and life with the idea of fighting for the fate of Ukraine is the gist of Shevchenko's reflection. We note that the poet was a creator of the image of the nation, activist of the first phase of the national liberation movement – the formation step of the messianic idea of the nation and the time of national consciousness which unites people into a nation. Involvement of the image into the identity of the first leaders of the national movement is a defining moment of the semantic integrity of their own ideas and the beginning of separation of the Ukrainian intelligentsia in a specific community.

Key words: Taras Shevchenko, Ukrainian intelligentsia, national reflection, national consciousness, ethnos, nation, national idea.

N. Oksentiuk

Taras Shevchenko's Place in the Genesis of the Ukrainian Intelligentsia National Reflection

Abstract

The national reflection of Ukrainian intelligentsia involves, above all, the purpose of ethnic oneness and clarifying its historical aim, the system of values, stable aspirations and preferences, determination of its place among other nations, treatment of them. In the middle of the nineteenth century the Ukrainian intelligentsia reflection emerged as the culmination of a long and complex process, which involved mastering the intellectual, moral, and aesthetic foundations of the modern European secular outlook, their identification with the cultural imperatives and public-political realities of the Ukrainian community life, and the definition of its characteristic features on this basis and the peculiar forms of the nation's becoming independent and self-asserted.

The important part of the Ukrainian idea was a new image of Ukraine, which was outlined by the figures of the national liberation movement, especially T. Shevchenko, in these very spiritual-cultural dimensions. The involvement of the image (with its conceptual-symbolic content and rationale) in the identity of the first leaders of the national movement is the defining moment in the formation of the sense integrity of the very Ukrainian idea. Further, it has developed in its own reflexive way by its inherent logic, which is due to the peculiarities of the rise of the Ukrainian national community in its entirety of its cultural, social, and political aspects.

Shevchenko was the creator of the image of the nation, activist of formation step of the messianic idea of the

nation, its special role among other nations. The period of his creative activity is marked by the beginning of the intelligence separation in a specific community; educating of the people, awakening of its consciousness; the national intelligence reflection gets scientific status and ideological sense.

REFERENCES

1. *Berdyayev N. A. Istoki i smysl russkogo kommunizma. – M.: nauka, 1990.*
2. *Zhulynskyi M. shevchenko i Hohol // Den. – 20 bereznia 2004. – № 50.*
3. *Zabuzhko O. notre Dame d'Ukraine: Ukrainka v konflikti mifolohii. – K.: Vydavnytstvo «Fakt», 2007. – 646 s.*
4. *Zabuzhko O. Filosofiia ukrainskoi idei ta yevropeyskyi kontekst: frankivskyi period. – K.: Vydavnytstvo «Fakt», 2006. – 156 s.*
5. *KyryloMefodiivske tovarystvo: v 3 t. – K.: naukova dumka, 1990. – t. 2. – s. 351.*
6. *Kolesnyk I. Ukrainska istoriohrafia. XVIII – pochatok XX st. – K.: Heneza, 2000. – C. 9.*
7. *Kremen Vasyl. osvita i intelekt: rozдумы pro intelihentsiiu // Dzerkalo tyzhnia. – 15 – 21 bereznia 2008. – № 10 (689).*
8. *Krypiakievych I.P. Istoriia Ukrainy. – Lviv: svit, 1990 – 519 s.*
9. *Lievina V.H. Filosofiia ukrainskoi natsionalnoi idei ta yii transformatsiia u tvorchii spadshchyni M. Khvylovoho (seredyna XIX – 30ti rr. XX st.): avtoref. dys. na zdobuttia stupenia kand. filos. nauk: 17.00.01. – Kh., 2004. – 20 s.*
10. *Litopys UPA. – t. 47: Pidpilna poshta Ukrainy / red. Zenon Borovets. – toronto; Lviv, 2009. – 326 s.: il. (Litopys Ukrainskoi Povstanskoi Armii).*
11. *Reient Oleksandr. Moderna ukrainska natsiia: zarozhennia, formuvannia, utverdzhennia / o. Reient // slovo Prosvity. – 2013. – № 17 (25 kvitnia – 1 travnia).*
12. *Rozumnyi Maksym. Ukrainska ideia na tli tsyvilizatsii. – K.: Lybid, 2001. – 288 s.*
13. *Franko I. odvertyi lyst do halytskoi ukrainskoi molodezhi / Zibrannia tvoriv: u 50 t. – K.: naukova dumka, 1986. – t. 45: Filosofski pratsi. – s. 401–409.*
14. *Franko I. Poza mezhamy mozhlyvoho / Zibrannia tvoriv: u 50 t. – K.: naukova dumka, 1986. – t. 45: Filosofski pratsi. – s. 276 –285.*
15. *Shuhai M.A. Psykholohichniy analiz rozvytku natsionalnoi refleksii v protsesi navchalnoi diialnosti molodshykh shkoliariv: avtoref. dys. na zdobuttia stupenia kand. psykhol. nauk: 19.00.07. – Rivne, 2002. – 20 s.*

ХУДОЖНЯ СПАДЩИНА ТАРАСА ШЕВЧЕНКА ЯК ДЖЕРЕЛО ІСТОРИЧНИХ ЗНАТЬ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Світлана ЧМІЛЬОВА

кандидат історичних наук,

молодший науковий співробітник відділу української філології ННДІУВІ

Олег ЦАРЕНКО

учитель історії Глобинської ЗОШ І–ІІ ступенів № 3 (Полтавська обл.)

Анотація. У статті окреслено можливості використання мистецьких творів Т. Шевченка на уроках історії України в 9 класі. Широкий спектр етнокультурних явищ, а також науковий підхід до їх відтворення в художній спадщині Т. Шевченка дають можливість розглядати її не лише як надбання національної культури, але і як джерело для вивчення історичного минулого, потужний засіб формування національної самосвідомості підростаючого покоління. Обґрунтовано, що глибше осягнути історію України XIX ст., розширити кругозір, усвідомити свою причетність до долі народу дев'ятикласникам допоможуть ті твори художника, у яких він зафіксував історичні та археологічні пам'ятки, сільську архітектуру, сімейний і громадський побут, народні звичаї та обряди.

Ключові слова: урок, історія України, історичне джерело, національна самосвідомість, художній твір.

ARTISTIC HERITAGE OF TARAS SHEVCHENKO AS A SOURCE OF HISTORICAL KNOWLEDGE ON THE UKRAINIAN HISTORY LESSONS

Svitlana CHMILOVA

Candidate of Science in History,
junior research associate of Department of Ukrainian Philology of NRIUSWH

Oleh TSARENKO

teacher of history, Hlobynska school of the I – II degrees № 3 (Poltava region)

Annotation. In the article authors examined possibility of use of Taras Shevchenko's art works on the Ukrainian history lessons in the 9th form. Wide spectrum of ethnic and cultural phenomena as well as scientific approach to their reproduction in the artistic heritage of T. Shevchenko allow us to consider it not only as national cultural asset, but also as a source for the study of the historical past and powerful means for formation of national consciousness of younger generation. It is proved that the artist's works in which he fixed historical and archaeological sites, rural architecture, family and social life, folk customs and rituals will provide best understanding of the history of Ukraine in the 19th century by the 9th grade pupils, broaden their outlook and comprehend their involvement to the fate of the nation.

Key words: lesson, history of Ukraine, historical source, national consciousness, work of art.

S. Chmilova, O. Tsarenko

Artistic Heritage of Taras Shevchenko

as a Source of Historical Knowledge on the Ukrainian History Lessons

Abstract

Works of art representing history have powerful informational potential. Their use in studying history provides cultural development of historical thinking, facilitates the process of creative cognition of concrete historical events and phenomena, comprehension of national and universal human values. Here appears importance of T. Shevchenko's artistic creation in cognitive, esthetically-artistic and ideological-thematic aspects. However it has been scantily explored by the scientists until recently, which is the reason why it established a scientific rationale for choosing this research issue as timely. The possibilities of use of T. Shevchenko's artistic heritage on the Ukrainian history lessons in the 9th form are examined. It is noted that his works can serve as a source of historical knowledge about the socio-economic life of the Ukrainian nation in the 19th century. The authors made a list of Taras Shevchenko's works which help pupils to gain knowledge about cult buildings, simple rural architecture, beauty of the Ukrainian nature («House of Kotliarevsky in Poltava», «On the Outskirts», «Widow House in Ukraine», «Pantry in Potoky», «Judgement», «Paternal Home»), culture, way of life, customs and traditions of the peasants («Judgement», «Village Chiefs»), of the then men, their appearance, mental state and world outlook («Witch Doctor», «Head of a Peasant», «The Young Man with a Pipe»). Authors pay attention to analysis of those works of the artist in which family and women's fate are shown (pictures «Kateryna», «Peasant Family», «On the Apiary») and found their large educative potential. Methodical recommendations to organization of pupils' activity with T. Shevchenko's works are presented. It is suggested to use such visual historical sources as lesson motivation, result, constituent of the thematic evaluation and during the study of the new material for illustration of certain historical events and phenomena, for persuasiveness of certain statement or conclusion, for organization of independent pupils' study with the works of the artist. It is concluded that the use of artistic works of Taras Shevchenko as a historical source gives an opportunity to arouse students' interest to history, to deepen knowledge about heroic past of the Ukrainian people, to form national consciousness of individual.

REFERENCES

1. Borysenko V. Maliarska spadshchyna tarasa shevchenka v konteksti vizualnoi antropologii / V. Borysenko // narodna tvorchist ta etnologii. – 2013. – № 3. – s. 48 – 51.
2. Honcharuk P.S. Vidobrazhennia pytan svitovoi istorii u tvorchii spadshchyni t.H. shevchenka / P.S. Honcharuk // Visnyk Derzhavnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv. – 2011. – № 4. – s. 195 – 202.
3. Horlenko V.F. narysy z istorii ukrainskoi etnografii / V.F. Horlenko. – K.: naukova dumka, 1964. – 248 s.
4. Lytvyn Yu. shevchenko-ofortyst / Yu. Lytvyn // Ukrainoznavstvo. – 2006. – № 2. – s. 226 – 230.

5. *Lopata P.* Monastyri, sobory ta tserkvy u tvorchosti tarasa shevchenka [elektronnyi resurs] / P. Lopata // Mist online: [tyzhnevyyk dlia ukraintyv vsoho svitu]. – Rezhym dostupu: <http://meestonline.com>.
6. *Ovsiihuk V.* Klasytsyzm i romantyzm v ukrainskomu mystetstvi / V. ovsiihuk. – K.: Dnipro, 2001. – 439 s.
7. *Prysakar V.* Vykorystannia tvoriv tarasa shevchenka na urokakh istorii Ukrainy yak efektyvnyi zasib formuvannia v uchniv natsionalnoi samosvidomosti / V. Prysakar // Problemy dydaktyky istorii: zb. nauk. prats / [red. kol.: s.A. Kopylov (holova, nauk. red.) ta in.]. – KamianetsPodilskyi: Kamianets-Podilskyi nats. unt im. I. ohiiienka, 2011. – Vyp. 3. – s. 97 – 106.
8. *Prykhodko Yu. o.* Psykholohichni slovnykdovidnyk: navch. posib. / Prykhodko Yu. o., Yurchenko V.I. – K.: Karavela, 2012. – 328 s.
9. *Skrypnyk H.* etnografichni aspekty tvorchosti tarasa shevchenka / H. skrypnyk // etnichna istoriia narodiv Yevropy: zb. nauk. pr. – K.: UnIseRV, 2000. – Vyp. 4. – s. 4 – 12.
10. *Stepovyk D.V.* Unikalnyi vnesok tarasa shevchenka v obrazotvorche mystetstvo (do 150richia upokoiennia poeta i mysttsia) / D.V. stepovyk // trudy Kyivskoi dukhovnoi akademii: bohoslavskoiistorychni schorichnyk / [red. kol.: D. Rudiuk, D. sadoviyak, Yu. Mytsyk ta in.]. – K.: [b. v.], 2011. – Chyslo 8. – s. 391 – 400.
11. *Strukevych O.K.* Istoriiia Ukrainy: pidruch. dlia 9 klasu zahalnoosvit. navch. zakl. / o.K. strukevych. – K.: Hramota, 2009. – 288 s.
12. taras shevchenko: Zhyvopys. Hrafika: albom / avt. vstup. st. ta uporiad. D.V. stepovyk. – K.: Mystetstvo, 1986. – 175 s.
13. taras shevchenko. Povne zibrannia tvoriv: v 10 t. / vidp. red. V.I. Kasian. – K.: Vydvo Akad. nauk URsR, 1961. – t. 7: Zhyvopys, hrafika 1830 – 1847. – Kn. 1.
14. Ukrainska literatura: pidruch. dlia 9 M. M. sulyma, V.L. smilianska, V.I. sulyma. – klasu zahalnoosvit. navch. zakl. / M.P. tkachuk, K.: osvita, 2009. – 416 s.

**Хоменко О., Клименко Н. Проща до Тарасової гори
ПРОЩА ДО ТАРАСОВОЇ ГОРИ**

**XIV МІЖНАРОДНИЙ СЕМІНАР
«ТАРАС ШЕВЧЕНКО І ЙОГО ПЕТЕРБУРЗЬКЕ ОТОЧЕННЯ»**

**АРХЕОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДАВНЬОГО ГАЛИЧА (ЛИПЕНЬ – ВЕРЕСЕНЬ 1995
р.)**

Володимир БАРАН

доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України, провідний науковий співробітник відділу української етнології ННДІУВІ

Богдан ТОМЕНЧУК

кандидат історичних наук, доцент кафедри етнології й археології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Анотація. У статті аналізуються польові дослідження давнього Галича (Крилоського городища), проведені у липні–вересні 1995 р. археологічною експедицією Галицького національного заповідника під керівництвом В. Барана і Б. Томенчука. На центральній (середній) частині Крилоського городища було закладено три розкопи і досліджено поперечними розрізами п'ять оборонних валів всіх трьох частин городища. Незважаючи на багаторічні розкопки Крилоського городища, фундаментальне вивчення оборонних валів проведено вперше. Воно буде продовжено в подальшому, що дасть змогу відтворити архітектурну історію укріплень давнього Галича і відкриє перспективи цілеспрямованого дослідження валів на інших синхронних городищах Подністров'я.

Ключові слова: Україна, українці, давній Галич, Крилоське городище, археологічні дослідження, артефакти.

ARCHAEOLOGICAL RESEARCHES OF ANCIENT HALYCH (JULY–SEPTEMBER 1995)

Volodymyr BARAN

Doctor of Science in History, Professor, Corresponding Member of NAS of Ukraine, leading research associate of Department of Ukrainian Ethnology, NRIUSWH

Bohdan TOMENCHUK

Candidate of Science in History, Associate Professor of Chair of Archaeology and Ethnology, V. Stefanyk Carpathian National University

Annotation. The article analyzes field studies of Ancient Halych (Krylos hillfort) conducted in July–September 1995 by archaeological expedition of Halych National Reserve under the direction of V. Baran and B. Tomenchuk. In the center of the Krylos hillfort three excavations were established and five ramparts of three parts of the hillfort were researched. Despite the long-term excavations of the Krylos hillfort a fundamental investigation of the ramparts was carried out for the first time. It will be continued in the future that enables to reproduce the architectural history of the fortifications of Ancient Halych and offers opportunities for target research of ramparts of other similar hillforts of the Over-Dnister region.

Key words: Ukraine, the Ukrainians, Ancient Halych, Krylos settlement, archaeological researches, artifacts.

V. Baran, B. Tomenchuk

Archaeological Researches of Ancient Halych (July–September 1995)

Abstract

In July–September 1995 archaeological expedition of Halych National Reserve together with the Institute of Archaeology of NAS of Ukraine and representatives of the Ivano-Frankivsk Regional Museum under the direction of V. Baran and B. Tomenchuk continued research of Ancient Halych started in the early 90's of the 20th century. In the center of Krylos hillfort three excavations were established and five ramparts of three parts of the hillfort by means of cross-section were researched. A half-dug out building of the 19th century and remains of two above-ground dwellings as well as remains of a large wooden probably two-storeyed building (12th – 13th centuries) built on a foundation of thick pillars around the perimeter were discovered. The building was located over an area of 11,5 x 7, 5 m, but it goes beyond the excavation and its study will be completed next year. The excavations revealed some pits dated the 17th century and the lower deepened part of the building of the same period (possibly a part of the watchtower) on the rampart of the fortified area. Important data was obtained during excavation of the ramparts. Also there were discovered the remains of the log klit (part of dwelling) of the 11th and 12th – 13th centuries on the rampart of the fortified area. The klits of the 12th – 13th centuries were located along the rampart in two lanes (early investigations showed usually one lane of klits). On the outer ramparts of the fortified area there was found a pale wall with the earth bank around it. This construction probably dates back to the 9th – 10th centuries and on the Slavo-Ruthenian hillforts it was investigated for the first time. There is no doubt that the same construction is to be revealed in the Over-Dniester region and on the ramparts of other hillforts of the 9th – 10th centuries. A similar construction was early discovered on the so-called Trajan ramparts in the Middle Over-Dnister region. Further researches and comparison of these two types of monuments of fortifications will finally solve the question of chronology of the Trajan ramparts. Despite the long-term excavation of Krylos hillfort a fundamental investigation of the ramparts was carried out for the first time. It will be continued in the future that enables to reproduce the architectural history of the fortifications of Ancient Halych and offers opportunities for target research of ramparts of other similar hillforts of the Over-Dnister region.

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ГУМАНІТАРНО-ПРИРОДНИЧІ ДОСЛІДЖЕННЯ У СУЧАСНІЙ НАУКОВІЙ ПАРАДИГМІ УКРАЇНИ

Тетяна ПРИСЯЖНА

молодший науковий співробітник відділу української етнології ННДІУВІ

Анотація. У статті розглядаються актуальні дослідження в галузі «Людина – Природа». Наголошується на погіршенні екології, згубному впливі сучасних глобалізаційних процесів на окремі частини соціоприродного довкілля. На тлі міждисциплінарних гуманітарно-природничих наукових розвідок

висвітлюється внесок вітчизняних дослідників у філософське осмислення взаємовідносин етнічної спільноти певної території з її природним довкіллям. Доводиться теза про те, що українознавчий аспект сучасного природознавства є важливою складовою новітніх гуманітарно-природничих досліджень у постмодерному науковому просторі. Обґрунтовується думка про можливість використання позитивного досвіду українського етносу у вирішенні еколого-гуманітарних проблем.

Ключові слова: Україна, український етнос, природне і соціоприродне довкілля, глобалізаційні процеси, природничий напрям українознавчих досліджень, постмодерна наукова парадигма, постнекласичний тип наукової раціональності, нелінійне мислення, аксіологічні, етичні, світоглядні засади.

INTERDISCIPLINARY HUMANITARIAN AND ENVIRONMENTAL RESEARCHES IN THE MODERN UKRAINIAN SCIENTIFIC PARADIGM

Tetiana PRYSIAZHNA

junior research associate of Ukrainian Ethnology Department of NRIUSWH

Annotation. Current researches in the context «Human – Nature» are examined in the article. It is emphasized that environmental despoliation and processes of globalization have disastrous influence on separate parts of socio-natural environment. On the base of interdisciplinary humanitarian and environmental researches author examined contribution of the Ukrainian scientists into philosophical comprehension of mutual relations of ethnic community of certain territory with its natural environment. It is proved that Ukrainian studies context of modern natural history is the important constituent of the newest humanitarian and environmental researches in postmodern scientific space. Certain emphasis is given to possibility of the use of positive experience of the Ukrainian ethnos in the decision of ecological and humanitarian problems.

Key words: Ukraine, Ukrainian ethnos, natural and socio-natural environment, processes of globalization, natural direction of Ukrainian studies researches, postmodern scientific paradigm, post-nonclassical type of scientific rationality, lateral thinking, ethic, ideological, axiological principles.

T. Prysiazhna

Interdisciplinary Humanitarian and Environmental Researches in the Modern Ukrainian Scientific Paradigm

Abstract

In the article importance of solving relevant ecological and humanitarian problems is emphasized. Natural history is examined as interdisciplinary branch of scientific researches. Problems of sociocultural environment related to human activity are examined by using the example of rash human interference into the natural environment of the Ukrainian Polissia and existential manifestation of modern hyper-culture. The modern humanitarian ecological researches are analyzed both in the world and in the national scientific paradigms. The majority of the researches are directed on reconsideration of essence of principles of anthropocentrism and sociocentrism as well as holism, biocentrism, ecocentrism and naturecentrism. Also efficiency of solving of eco-humanitarian problems through Modern and Postmodern philosophy is analyzed. Contribution of the Ukrainian researchers into the philosophical comprehension of mutual relations of the Ukrainian ethnos with its natural environment is examined. Attention is given to searches of new approaches to decision of eco-humanitarian problems by the Ukrainian scientists who apply the post-nonclassical type of scientific rationality and are oriented on axiological, ethical and ideological principles. Over extended periods natural environment forms character features of national cultural forms and mental basis of a man and ethnos on the whole; modern processes of globalization erase the boundaries of national culture and summarize experience of monocultures. On this basis author emphasized necessity of fundamental research and philosophical comprehension of mutual relations of different ethnic communities of certain territory with natural environment for study of modern manifestations of globalization and prevention of ecological crisis at regional and universal levels.

Through the analysis of works of the Ukrainian scientists author presented analytical general conclusion of ideological basis of mutual relations of the Ukrainian ethnos with its natural environment at different levels: psychical (mental basis of ethnos), physical (anthropological features), creative and transformative (economic and artistic activities). It is established that interdisciplinary humanitarian and environmental researches in the modern

REFERENCES

1. *Beheka A. D.* Ukraina: pryroda i liudyna (istorychnyi aspekt) / A. D. Beheka. – K.: natsionalnyi pedahohichnyi universytet im. M. P. Drahomanova, 2001. – 259 s.
2. *Hardashuk T.V.* Kontseptualni parametry ekolohizmu / t.V.Hardashuk. – K.: PARAPAn, 2005. – 200 s.
3. *Hrushevskiy M.* Istoriiia UkrainyRusy: V 11 t., 12 kn. / M. s. Hrushevskiy [Redkol.: P.s.sokhan (holova) ta in.]. – t. 1. – K.: nauk. dumka. 1994. – 736 s.
4. *Drobnokhod M. I.* Ukraina v konteksti problem apokaliptychnoho rozvytku liudstva / M.I.Drobnokhod // naukovi zapysky An Vsh Ukrainy. – 2010. – t. 10. – s. 5–21.
5. *Nechui-Levytskyi I.* svitohliad ukrainskoho narodu. eskiz ukrainskoi mifolohii / Ivan nechuiLevytskyi. – K.: oberehy, 2003. – 144 s.
6. *Kyselov M. M.* ekolohichni vymiry hlobalizatsii / M.M.Kyselov. – K.: PARAPAn, 2006. – 260 s.
7. *Kyselov M. M.* natsionalne buttia sered ekolohichnykh realii / M. M. Kyselov, F. M. Kanak. – K.: tandem, 2000. – 320 s.
8. *Krysachenko V. S.* ekolohoetnichna tsilisnist Ukrainy: heneza, sutnist, ruinovannia / V. s. Krysachenko. – oikumena. – 1992. – № 1. – s. 4–14.
9. *Krysachenko V.S.* ekolohichna kultura: teoriia i praktyka: navch. posibnyk / V. s. Krysachenko. – K.: Zapovit, 1996. – 352 s.
10. *Krysachenko V.S.* Ukraina: pryroda i liudy / V. s. Krysachenko, o. I. Mostiaiev. – K.: nIsD, 2002. – 623 s.
11. *Lypa Yu.* Pryznachennia Ukrainy. 2he vyd. / Yurii Lypa. – niuYork: Hoverla, 1953. – 308 s.
12. *Lukianets V. S.* nauka i humanitariia. Vzaiemnyi vplyv /V.s. Lukianets, o. M. Kravchenko, o. Ya. Moroz, A. V. Belychenko, L. V. ozadovska // Pryrodoznnavstvo i humanitariia. Poshuky vzaiemorozuminnia: [monohrafiia]. – K.: PARAPAn, 2009. – 317. s.
13. *Lukianets V.S.* suchasne pryrodoznnavstvo: kohnityvnyi, svitohliadnyi, kulturnoistorychnyi vymir / V. s. Lukianets, o. M. Kravchenko, V. L. Khramova, L. V. ozadovska, o. Ya. Moroz. – K.: nauk. dumka, 1995. – 272 s.
14. *Lukianets V.S.* Filosofskiy postmodern / V.s.Lukianets, o.M.sobol. – K.: Abrys, 1998. – 352 s.
15. *Liudyna i dovkillia.* Antolohiia: U 2 kn. – Kn. I: Pryroda i liudnist Ukrainy v pamiatkakh svitovoi i natsionalnoi kultury [Uporiad., avtor vstup. rozdiliv, biohraf. Dovidok ta komentariv V.s. Krysachenko]. – K.: Zapovit, 1995. – 432 s.; *Liudyna i dovkillia.* Antolohiia: U 2 kn. – Kn. II: Liudyna i dovkillia v ukrainskii dukhovnosti [Uporiad., avtor vstup. rozdiliv, biohraf. Dovidok ta komentariv V.s. Krysachenko]. – K.: Zapovit, 1995. – 432 s.
16. *Sydorenko L.I.* Humanitarnyi vymir suchasnoho pryrodoznnavstva [elektronnyi resurs]. – <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/gumansidorenko.htm>
17. *Sydorenko L.I.* svitohliadnoetychni zasady biotekhnolohichnoi modeli pryrodokorystuvannia / L.sydorenko // Filosofski chytannia pamiaty Pavla Kopnina. – K., 1997. – s.92 – 98.
18. *Sydorenko L.I.* suchasna ekolohiia: naukovy, etychni ta filosofski rakursy: navch. posibnyk [elektronnyi resurs]/ L.I.sydorenko. – K.: PARAPAn, 2002. – 126 s. – <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Cidorenko/Cidekol.html>
19. *sinergetika i prognozy budushchego.* – M.: nauka, 1997 (iz statti Andreev M.D. Geoekologiya v sovremennoy paradigme nelineynogo myshleniya // Fundamentalnye issledovaniya. – 2009. – № 1. – s. 45–47).
20. *Skrebets V.O.* osoblyvosti ekolohichnoi svidomosti v umovakh naslidkiv tekhnohennoi katastrofy: avtoref. dys. dok. psyk. nauk: 19.00.01 / V. o. skrebets; Int psykholohii im. H.s.Kostiuka APn Ukrainy. – K., 2006. – 32 s. – Bibliohr.: s.27–30. – <http://referatus.com.ua/disertaciyiavtoreferati/osoblyvostiiekologichnoyi-svidomistivumovahnasl/#ixzz2oav0eUge2006>
21. *Snizhko Valerii.* Ideolohiia terenu / V.V.snizhko. – K.: sofia A, 2004. – 178 s.
22. *Snizhko V.* Viddilu pryrody ta psykholohii etnosu – 10 rokiv / V.V.snizhko, t.M. Prysiazhna // Ukrainoznavstvo. – 2010. – №4. – s. 342–345.
23. *Snizhko Valerii.* Pryrodnyi mit dlia ukraintsiv. Knyha I: shliakh / V.V.snizhko. – K.: nDIU, 2006. – 448 s.
24. *Snizhko V.V.* Psykhoekolohichne dovkillia Ukrainy / V.V.snizhko. – K., 2000. – 84 s.
25. *Stsiban O.* Ukrainoznavchi aspekty ekofilnoho pryrodokorystuvannia / o. stsiban // Ukrainoznavstvo. –

2012. – № 1. – s. 88–92.
26. *Tahlina Yu.S.* ekolohichna kultura ukrainskoho etnosu: mentalni dzherela ta tekhnohenni perspektyvy: dys. kand. filosof. nauk 09.00.12 / Yu.s.tahlina; Khark. nats. unt im. V.n.Karazina. – Kh., 2005. – 177 s. – Bibliohr.: s. 162–177.
27. *Tahlina Yu.S.* ekolohichna kultura ukrainskoho etnosu: mentalni dzherela ta tekhnohenni perspektyvy: avtoref. dys. kand. filosof. nauk: 09.00.12 / Yu.s.tahlina; Khark. nats. unt im. V.n.Karazina. – Kharkiv, 2005. – 21 s.
28. *Tolstoukhov A. V.* Hlobalizatsiia. Vlada. ekomaibutnie: monohr. / A.V.tolstoukhov. – K.: Parapan, 2003. – 308 s.
29. *Tolstoukhov A. V.* tvorennia ekomaibutnoho v konteksti hlobalizatsii: problemy keruvannia ta perspektyvy rozvyt30. *Tolstoukhov A. V.* ekobezpechku: dys. dok. filosof. nauk: 09.00.09 / A.V. tolnyi rozvytok: poshuky stratehem: monohr. / stoukhov; Kyiv. nats. unt im. t.shechenka. – A.V.tolstoukhov, M.I. Khylyko. – K.: Znannia K., 2004. – 289 s. Ukrainy, 2001. – 333 s.

УКРАЇНА В ХІХ СТОЛІТТІ: ВІЙСЬКОВА ІСТОРІЯ

Володимир ГУЛА

завідувач відділу аспірантури та докторантури ННДІУВІ

Анотація. У статті узагальнюється досвід українських військових формувань у ХІХ ст., подається концептуальний погляд на військову історію України того періоду. Визначаються соціально-політичні пріоритети військових підрозділів, робиться спроба пояснити хід та напрямки розвитку військово-історичних подій на терені України в часи активного формування української нації. Даний аспект українського націєтворення досі не розглядався в узагальненому вигляді у науковій літературі. Реалізація цього завдання має розширити уявлення про хід формування модерної нації та роль військової сфери у цьому процесі. Мілітарний досвід України ХІХ ст. вплинув також на хід військового будівництва періоду визвольних змагань, став основою як позитивних, так і негативних рис українського війська 1917 – 1921 рр.

Ключові слова: військове формування, націєтворення, ідентичність, національна самосвідомість.

UKRAINE IN THE XIX CENTURY: MILITARY HISTORY

Volodymyr HULA

Head of Postgraduate and Doctoral of NRIUSWH

Annotation. This article summarizes the experience of the Ukrainian military units in the 19th century and presents conceptual vision of the Ukrainian military history of that period. Author determined social and political priorities of military units and made attempt to explain the course and directions of military historical events in the territory of Ukraine at the time of active formation of the Ukrainian nation. This aspect of the Ukrainian nation-building has not yet been considered in a generalized sense in the scientific literature. Accomplishment of this task can extend vision of formation of modern nation and role of the military sphere in this process. Military experience of Ukraine in the 19th century had influence on the course of military construction in the period of liberation struggle and appeared as a basis for both positive and negative features of the Ukrainian Army in 1917 – 1921.

Key words: military union, nation building, identity, national consciousness.

V. Hula

Ukraine in the XIX Century: Military History

Abstract

Research of military history of Ukraine in the 19th century is important for full understanding of the course of formation of the Ukrainian nation. However, this aspect of national history has not yet been examined in an integrated manner in scientific researches that determined the urgency of this publication. The activity of the main Ukrainian military units of the 19th century is analyzed. Author examined reasons of their creation, course of battle actions, aftermaths of success and failure. Social structure of the Ukrainian military units during the 19th century is studied. Author made attempt

to explain limited social basis of the Ukrainian military units and generalized military experience of Ukraine in the 19th century. The fundamental regularities of its formation and significance for the Ukrainian nation-building are determined. It is important that at the beginning of the researched period Ukrainian military units set themselves the task of struggle for class privileges. Later alongside with the process of cultural revival of the Ukrainian lands military forces put forward the idea of national revival. Since the second half of the 19th century, national discourse finally changed the social one. As a result, at the end of the century movement to defend the rights of national rights of the Ukrainians activated and the first political parties became its representatives. Thus, the events of military history are integral to the fate of the whole society and to the regularities that determine the course of the nation. The army and the society are connected dialectically and their relations are characterized by mutual influence and common permanent evolution. Study of the Ukrainian military units promotes better understanding of both the main ways of the process and its character features.

REFERENCES

1. *Bachynska O.* Zadunaiski zaporozhtsi u vyri rosiiskoturetskoi viiny 1806 – 1812 rr. [elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: [http:// sites.znu.edu.ua/historysciWorks/issues/19/19/ bachynska.pdf](http://sites.znu.edu.ua/historysciWorks/issues/19/19/bachynska.pdf)
2. *Bachynska O.* Zadunaiski zaporozhtsi: kozatske buttia v «pisliakozatsku dobu» [elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://shron.chtyvo.org.ua/Bachynska_olena/Zadunaiski_zaporozhtsi_kozatske_buttia_v_pisliakozatsku_dobu.pdf
3. *Bachynska O.* Kozatskyi stan ta odynochni kozatski formuvannia u pershii polovyni XIX st. / o. Bachynska // *Istoriia ukrainskoho kozatstva: narysy: u 2 t. / [Red. kol.: V.A. smolii (vidp. red.) ta in.].* – K.: Vyd. dim «KyievoMohylianska akademiia», 2007. – t. 2. – 724 s.
4. *Bachynskiy A.* sich Zadunaiska. 1775 – 1828 rr.: Istorykodokumentalni narys / A. Bachynskiy. – odesa: [B.v.], 1994. – 123 s.
5. *Golobutskiy V.* o sotsialnykh otnosheniyakh v Zadunayskoy sechi / V. Golobutskiy // *Istoricheskie zapiski An sssR / [otv. red. B.D. Grekov].* – M.: Izdvo Akademii nauk sssR, 1949. – t. 30. – 230 s.
6. *Hurii I.* selianskyi rukh na Ukraini v 1856 rotsi / I. Hurii. – K.: naukova dumka, 1956. – 239 c.
7. *Yekelchik S.* Lukian Kobylitsia [elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: [http:// uahistory.info/2013/03/11/lukjan_kobilicja.html](http://uahistory.info/2013/03/11/lukjan_kobilicja.html)
8. *Zadunaiskyi V.* Do istorii ukrainskykh kozatskykh polkiv v 50ti rr. XIX st. / V. Zadunaiskyi // *naukovi pratsi: naukovometodychnyi zhurnal.* – Mykolaiv: Vydvo ChDU im. Petra Mohyly, 2009. – t. 104. – Vyp. 91. *Istoriia.* – s. 22 – 26.
9. *Lapinskiy T.* Gortsy Kavkaza i ikh osvoboditelnaya voyna protiv russkikh [elektronnyi resurs]. – Rezhim dostupu: www.cossackdom.com/articles/i/isakov_vv1812.pdf
10. *Kaiuk S. (Mohulova S.M.)* Zadunaiska sich (1775 – 1828 rr.): avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. istor. nauk: spets. 07.00.01 «Istoriia Ukrainy». – Dnipropetrovsk, 1999. – 15 s.
11. *Kolianchuk O.* Ukrainski epizody v sichnevomu povstanni [elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.naszeslowo.pl>
12. *Korolenko P.* Dvukhsotletie Kubanskogo kazachego voyska 1696 – 1896. *Istoricheskiy ocherk / P. Korolenko.* – ekaterinodar: tip.
13. *Lapynskiy T.* Hortsy Kavkaza y ykh istorychnoho fakultetu ZDU. – Vypusk XIII. – osvoboditelnaia voina protiv russkykh [elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: [http:// www.vostlit.info/texts/Dokumenty/Kavkaz/ Zadunaiskoi_sichi_na_pochatku_XIX_st.ta XIX/18401860/Lapinskij/text21.htm](http://www.vostlit.info/texts/Dokumenty/Kavkaz/Zadunaiskoi_sichi_na_pochatku_XIX_st.ta_XIX/18401860/Lapinskij/text21.htm)
14. *Liudyna i dovkillia.* Antolohiia: u 2 kn. –Kn. I: Pryroda i liudnist Ukrainy v pamiatkakh V.s. Krysachenko]. – K.: Zapovit, 1995. – 432 s.
15. *Mohulova S.* Pershi kroky Zadunaiskoho kozatstva: pro prychny perekhodu zaporozhtsiv do turechchyny / s. Mohulova // *Pivdenna Ukraina XVIII – XIX st. Zapysky naukovodoslidnoi laboratorii istorii Pivdennoi Ukrainy ZDU.* – Zaporizhia, 1996. – № 2. – s. 108 – 115.
16. *Petrov A.* Voyna Rossii s turtsiyei 1806 – Ukrainy. Kinets XVIII – XIX st. / [Avt.uporiad.: 1812 gg.: v 3 t. / A. Petrov. – sPb.: Voennaya tip., 1885. – t. 1: 1806 – 1807 gg. Mikhelson i Meyendorf. – 1885. – 431 s.
17. *Polovyi R.* Kubanska Ukraina R. Polovyi. – K.: Diokor, 2002. – 304 s.
18. *Priharin O.* «Kozatstvo v turechchyni» M. Chaikivskoho yak dzherelo vyvchennia kozatskykh formuvan ottomanskoi Porty Kuban. obl. pravl., 1896. – 96 s. seredyny XIX st. / o. Priharin // *naukovi pratsi Zaporizhia: Premier,* 2001. – s. 17 – 28.
19. *Roshchyna L.* sotsialne stanovishche povernennia zadunaitsiv u mezhi Rosiiskoi derzhavy v 1828 r. / L.

- Roschyna // naukovi pratsi istorychnoho fakultetu ZDU. – Vypusk svitovoi i natsionalnoi kultury / [Uporiad. IV. – Zaporizhia: Prosvita, 1998. – s. 30 – 38.
20. Selianskyi rukh na Ukraini. 1850– 1861 rr.: Zbirnyk dokumentiv i materialiv / Uporiad. V. P. Baran, H. V. Boriak, M. I. Butych, Ye. M. Humeniuk, L. Ya. Demchenko, P. P. naidenko, V. s. shandra. – K.: Ukrderjarhiv, 1988. – 448 s.
21. UstDunaiske Budzhatske kozatske viisko. 1806 – 1807 rr. // Kozatstvo na Pivdni o.A. Bachynska ta in., hol. red. V.A. smolii]. – odesa: Druk, 2000. – s. 120 – 134.
22. Franko I. Zibrannia tvoriv u 50ty tomakh / I. Franko. – K.: naukova dumka, 1985. – t. 46. – Ch. 1. – 672 s.

ОХОРОНА ТИЛУ ДІЮЧОЇ АРМІЇ В УМОВАХ РАДЯНСЬКО-ФІНСЬКОЇ ВІЙНИ

Олег МІТЯГИН

здобувач Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського

Анотація. У статті акцентовано увагу на воєнно-політичній ситуації в Європі наприкінці 30-х років ХХ ст., причинах та ході війни СРСР з Фінляндією. Розглянуто організаційно-штатну структуру військ НКВС, розкрито їхні пріоритетні напрямки діяльності, функції та завдання з організації охорони армійських тилів радянських військ, тактику диверсійно-розвідувальних дій фінської армії, частин та підрозділів НКВС.

Визначено результати та ефективність заходів із забезпечення безпеки тилу від диверсійно-розвідувальної діяльності противника.

Досвід радянсько-фінської війни з питань організації охорони тилу був використаний у роки Великої Вітчизняної війни.

Ключові слова: міжнародна обстановка, радянсько-фінська війна, війська НКВС, підривна діяльність, охорона тилу, службово-бойова діяльність, диверсійно-розвідувальні групи.

ACTIVE ARMY REAR PROTECTION DURING RUSSO-FINNISH WAR

Oleh MITIAHIN

external PhD student of National Defense University of Ukraine named after Ivan Chernyakhovsky

Annotation. The article deals with military and political situation in Europe in the late 30's of the 20th century, causes and course of the war between the USSR and Finland. Author examined organizational and staff structure of NKVD troops, priority areas of their activity, functions and tasks of organization of the army rear protection of the Soviet troops, tactics of sabotage and reconnaissance operations of the Finnish army and units of NKVD.

The outcomes and efficiency of measures to ensure the safety of the rear of the army from sabotage and reconnaissance activities of the enemy are analyzed.

The experience of the Russo-Finnish war concerning problem of organization of army rear protection was used during World War II.

Key words: international situation, Soviet-Finnish War, NKVD troops, subversive activities, army rear protection, service and fighting activities, sabotage and reconnaissance groups.

O. Mitiahin

Active Army Rear Protection during Russo-Finnish War

Abstract

Russo-Finnish war lasted 105 days. Reaching into her during the strategic goal-ensuring the safety of the north-western border of the USSR, at the same time for this success was paid for dearly. Combat and non-combat losses amounted to about 200 thousand people.

For the Soviet Union, the war had negative consequences – recognizing action against Finland as having violated

the sovereignty of an independent state, the Soviet Union was expelled from the League of Nations.

However, the progress and results of the war revealed low fighting ability of the Red Army reevaluate their own strength and underestimate the enemy forces.

Along with other military and political failures and faults during the war there were serious problems for the safety of the rear of the army. The Soviet Union was almost unprepared for disruption techniques and methods enemy frontline, moreover, the rear of the active Red Army by subversion, especially with the Special Forces. To stop sabotage and intelligence Finns had to take on the «hot pursuit», but in many cases they have been ineffective. Based on the experience of war headquarters in the border districts and detachments conducted a detailed analysis of the issues of the protection of the rear, and had worked out some proposals, however, as reported by the events of the first period of the Great Patriotic War, they remained on paper. Their substantive implementation started only in 1942.

REFERENCES

1. Balashov E.A. Prinimay nas, suomikrasavitsa: «osvoboditelnyy» pokhod v Finlyandiyu 1939 – 1940 gg.: sbornik dokumentov i fotomapo gorodu sanktPeterburgu i Leningradskoy terialov. – sPb.: Galeya Print, 1999. – Ch.1. – oblasti / [avt.sost. Bornev s.K., Rupasov A.I.]. – 264 s. sPb.: Informatsionnoe izdatelskoe agentstvo
2. Boevoy put sovetskikh pogranychnykh «LIK», 2010. – 320 s. voysk: kratkiy ocherk. – 2e dopol. izdanie. – M.: 7. Ivashov L.G. sovetskofinlyandskaya Voenizdat, 1967. – 478 s. voyna 1939 – 1940 gg. / L.G. Ivashov // Voenno
3. Bullok A. Gitler i stalin: Zhizn i vlast: istoricheskii zhurnal. – 1993. – № 5. – s. 45. sravnitelnoe zhizneopisanie: v 2kh t. /Alan 8. Noskov A.M. severnyy uzel / A.M. noskov // Bullok. – smolensk: Rusich, 1994. – 672 s. Voennoistoricheskii zhurnal. – 1990. – № 7. – s. 7.
4. Voyska nazyvayutsya vnutrennimi: krat9. Pogranychnye voyska sssR 1939 – iyun kiy istoricheskii ocherk. – M.: Izdvo DosAAF 1941: sbornik dokumentov i materialov. – M., sssR, 1982. – 496 s. 1970. – 755 s.
5. Vnutrennie voyska v gody mirnogo sotsi10. Stalin I.V. sochineniya. – tom 14: Mart alisticheskogo stroitelstva. 1922 – 1941 gg.: do1934 – iyun 1941. – M.: Informatsionnoizdatelkumenty i materialy. – M., 1977. – 503 s. skiy tsentr «soyuz», 2007. – s. 133.
6. Zimnyaya voyna 1939 – 1940 gg. v doku11. Stalin I.V. sochineniya. – tom 18. – tver: mentakh nKVD: po materialam Arkhiva UpInformatsionnoizdatelskiy tsentr «soyuz», ravleniya Federalnoy sluzhby bezopasnosti RF 2006. – s. 180 – 181.

МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН БІЙЦІВ ТА ДИСЦИПЛІНАРНА ПРАКТИКА У ФРОНТОВИХ ЧАСТИНАХ РСЧА (1941 – 1942 рр.)

Вадим РОСИЦЬКИЙ

аспірант ННДІУВІ

Анотація. У статті на основі архівних та мемуарних джерел зроблений аналіз морально-психологічного стану радянських військ на початковому етапі війни з метою оцінки настроїв тогочасних бійців Робітниче-Селянської Червоної Армії у важких умовах оборонних боїв 1941–1942 років. Простежено моральний стан щодо сприйняття особовим складом РСЧА перших невдач війни. Розглянуто методи психологічної та кваліфікованої медичної допомоги морально слабким чи психічно ураженим солдатам. Дана оцінка діям працівників військової прокуратури у запобіганні паніки та дезертирства, покарання за військові злочини, пов'язані з боягузством та невдоволенням командування.

Ключові слова: морально-психологічний стан, дисциплінарна практика, правопорушення.

MORAL AND PSYCHOLOGICAL CONDITION OF THE SOLDIERS AND PUNISHMENT ADMINISTRATION IN THE FRONT-LINE UNITS OF THE RED ARMY (1941–1942)

Vadym ROSYTSKYI

Annotation. In this paper on the base of archival records and memoirs author made analysis of moral and psychological condition of the Soviet troops in the initial stage of the war in order to examine sentiments of the soldiers of the Red Army in difficult conditions of the defensive battles in 1941–1942.

Moral condition of the soldiers after the first defeats is researched. Methods of psychological and professional medical aid for the soldiers with flagging morale and wounded psychical condition are analyzed.

The author estimated activity of military prosecutors on prevention of panic and desertion, punishment for military crimes connected with cowardice and dissatisfaction with command.

Key words: moral and psychological condition, punishment administration, crimes.

V. Rosytskyi

**Moral and Psychological Condition of the Soldiers and Punishment Administration
in the Front-Line Units of the Red Army (1941–1942)**

Abstract

Moral condition of the soldiers indicates defense capacity of the army. It is moral and psychological condition which can be decisive factor in gaining victory. Nowadays this question has got current character as well as the problem of moral and psychological condition of the soldiers of the Red Army in the initial stage of the World War II and certain stability on the fronts in 1942.

On the base of archival records and memoirs the author examined moral and psychological condition of the Soviet troops in the initial stage of the war in order to estimate sentiments of the soldiers of the Red Army in the difficult conditions of the defensive battles in 1941–1942.

Based on the above stated we can determine following tasks of the research:

- to estimate moral-psychological condition of the soldiers of the Red Army on the front;
- to analyze level of psychological and professional medical aid for the soldiers of the Red Army;
- to determine main crimes of the soldiers of the Red Army and methods of struggle with them.

High morale and striving for victory are the factors which lead troops to the victory. Such sentiments mobilize the strengths, prevent the uncertainty in the face of a threat and contribute to successful execution of combat tasks.

Problem of morale appeared as a problem of mental health supporting of which was the task of the skilled personnel.

REFERENCES

1. Bahramian I. Kh. Frontovymy dorohamy: spohady pro pershi misiatsi Velykoi Vitchyznianoї viiny na Ukraini / I. Kh. Bahramian. – K.: Molod, 1971. – 196 s.
2. Vambolt N. V., Shubina M. P. Povsednevnost v istorii/ n.V.Vambolt, M.P. Shubina // elektronnyy nauchnyy zhurnal «Vestnik omskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta». – Vyp. 2006 [elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: www.omsk.edu/article/vesnikomgpu27.pdf
3. Velikaya pobeda sovet'skogo soyuza 1941–1945 gg. – M., 1976. – 241s.
4. Voyennaya istoriya: voprosy i otvety. – M., 1992. – 268 s.
5. Voyennaya psikhologiya / red. Dyachenko M. I., Fedenko n.F. – M.: Voenizdat, 1967. – 260 s.
6. Voennoye iskusstvo vo vtoroy mirovoy voyne i v poslevoenny period. – M., 1988. – 189 s.
7. Voennoistorichna nauka v Ukraini: stan ta perspektyvy. – K., 2001.
8. Vronska T.V. Zvity viiskovoi prokuratury yak dzherelo vyvchennia frontovoho povsiakdennia (1941–1943) / t. V. Vronska// storinky voiennoi istorii Ukrainy: zb. nauk. statei / vidp. red. o. Ye. Lysenko. – K.: Instytut istorii Ukrainy nAn Ukrainy, 2011. – Vyp.14.

СОЦІАЛЬНІ ФУНКЦІЇ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

Олександр УТКІН

доктор історичних наук, професор,
завідувач відділу всесвітньої історії ННДІУВІ

Анотація. У статті аналізуються соціальні функції гендерної політики в Збройних силах України, їх сутність, зміст, особливості та питання, пов'язані з різноплановими процесами регулювання розвитку соціальної взаємодії військовослужбовців обох статей, вдосконалення їх соціальних статусів і відносин на основі загальнолюдської системи цінностей, національної культури, армійських культурних традицій і стереотипів. Утвердження гендерного рівноправ'я сприяє визначенню соціальних функцій гендерної політики, які мають об'єктивний характер і відображаються в завданнях, повноваженнях, обов'язках українських військовослужбовців. Різні негативні явища, що існують в українському війську, можна подолати, використовуючи право та соціальні інститути, які мають ефективні соціальні функції.

Ключові слова: гендерна політика, гендер, гендерне мислення, соціальні функції, соціальні групи, Збройні сили України, людський розвиток, право, фемінізація армії.

SOCIAL FUNCTIONS OF GENDER POLICY IN THE ARMED FORCES OF UKRAINE

Oleksandr UTKIN

Doctor of Historical Sciences, professor,

Head of Department of World History of NRIUSWH

Annotation. In the article author analyzed social functions of gender policy of the Armed Forces of Ukraine, their essence, content, peculiarities and different problems connected with processes of regulation of development of social cooperation of military servicemen and servicewomen, improvement of their social status and relations on the base of universal human values, national culture, military cultural traditions and stereotypes. Establishment of gender equality contributes to definition of social functions of the gender policy which have objective nature and are reflected in tasks, authorities and responsibilities of the Ukrainian military population. Different negative factors existing in the Ukrainian army can be overcome by means of law and social institutions which have efficient social functions.

Key words: gender policy, gender, gender thinking, social functions, social groups, Armed Forces of Ukraine, human development, law, feminization of army.

O. Utkin

Social Functions of Gender Policy in the Armed Forces of Ukraine

Abstract

In the Armed Forces of Ukraine the gender policy constitute a part of the state gender policy that appears in activities of military authorities and their structural units, commanders (heads) for regulation of development of social cooperation of military servicemen and servicewomen, their social status and relations. Analysis of the gender policy in the Armed Forces of Ukraine reveals the essence and the content of the gender as the social phenomena and the process. The term «gender» reflects social role expectations of men and women from each other and their mutual relations based not on their biological origin but on social, cultural, political and economical aspects.

The gender policy in the defense sphere reveals activities on eradication of women's imbalance in the army and search of appropriate organization in this structure.

It considers not only sexual differences but also demands for justice (equal rights and opportunities for all military population), efficient argument (involvement of social and professional women's potential to the defense sphere).

As a social institute the state has internal (political, economical, gender, humanitarian, spiritual) and external functions (foreign policy and defense functions).

Character of functions is determined by nature of its elements and their mutual relations. Functions and structure are interrelated. Forms and methods of state activities which develop in its social function are multisided (they include egalitarian, humanitarian, law enforcement, regulatory and integration functions).

Analysis of these functions of gender policy in the Armed Forces of Ukraine as multifunction phenomena defines directions of assurance of equal rights and opportunities for male and female military population, level of well-being and comfort and high standards of living.

REFERENCES

1. Barabanshchikov A.V., Davydov V.P., Utlik E.P., Fedenko N.F. Voennaya pedagogika i psikhologiya / A.V.Barabanshchikov, V.P.Davydov, E.P.Utlik, N.F.Fedenko. – M.: Voenizdat, 1986. – 240 s.
2. Hendernyi rozvytok v Ukraini. Realii i perspektyvy. – K.: Lohos, 2003. – 103 s.
3. Gendernye aspekty politicheskoy sotsiologii. – M.: ROSPEN, 2004. – 258 s.
4. Diachenko O. «Amazonky» u viisku abo «pliusy» ta «minusy» hendernoi polityky v Zbroinykh sylakh Ukrainy / O.Diachenko // Viisko Ukrainy. – 2009. – №3. – S. 8 – 12.
5. Zakon Ukrainy «Pro zabezpechennia rivnykh prav ta mozhlyvostei zhinok i cholovikiv» // Normatyvno-metodychni osnovy hendernykh peretvoren. – K., 2005. – 31 s.
6. Katan O.I. Kontseptualni i polityko-pravovi zasady vyrishennia hendernoi problemy v Ukraini: avtoreferat dys. ... kandydata politychnykh nauk / O.I.Katan. – K., 2005. – 31 s.
7. Kontseptsia humanitarnoho rozvytku Ukrainy: proekt. – K.: NISD. – 32 s.
8. Krotykov V.P. Humanitarna polityka v Zbroinykh sylakh Ukrainy: problemy teorii i praktyky/ V.P.Krotykov. – K.: Avianpost-prym, 2010. – 258 s.
9. Kuzovchikova O.M. Feminizatsiya armii: 15. Poshuky hendernoi parytetnosti: sushchnost, evolyutsiya i osnovnye tendentsii / ukrainskyi kontekst. – nizhyn: Ds «Milonik», o.M.Kuzovchikova // Voennaya mysl. – 2006. – 2007. – 204 s. № 11. – s. 57– 65. 16. Rekomendatsii Yevropeiskykh insty
10. Lavrinenko N.V. Zhenshchina: samorealitutsii shchodo borotby z dyskryminatsiieiu v zatsiya v seme i obshchestve (gendernyy aspekt) / N.V. Lavrinenko. – K.: VIPoL, 1999. – 171 s. 17. Rekomendatsii oon shchodo borotby
11. Levchenko K.B. Henderna polityka v z dyskryminatsiieiu v Ukraini. – Kharkiv: Prava Ukraini: vyznachennia, formuvannia, upravlinliudyny, 2008. – 119 s. nia / K.B.Levchenko. – Kharkiv: Vyd. nUVs, 18. Strelnyk O.O. Henderna nerivnist ta 2003. – 344 s. sotsialnyi status zhinky v suchasnomu ukrain
12. Melnyk T.M., Kobelianska L.S. 50/50. suskomu suspilstvi: avtoreferat dys. ... kandydasne henderne myslennia: slovnyk / t.M.Melnyk, data sotsiolohichnykh nauk / o.o. strelnyk. – L.s.Kobelianska. – K.: K.I.s., 2005. – 278 s. Kharkiv, 2003. – 23 s.
13. Pekinskaya deklaratsiya: doklad chet19. Tartakovskaya I.N. Gendernaya sotsivertoy Vsemirnoy konferentsii po polozheniyu ologiya /I.n.tartakovskaya. – M.: ooo «Varizhenshchin (Pekin, 4 – 15 sentyabrya 1995 g.). – ant», ooo «nevskiy prostor», 2005. – 367 s. M., 1996. – s. 156–158. 20. Filosofskyi entsyklopedychnyi slov
14. Ponuzhdaev E.A. osnovy genderologii. nyk. – K.: Abrys, 2002. – 742 s. Filosofiya, strategiya i taktika upravleniya per21. shchorichnyk «Bila knyha»: 2009. sonalom / e.A. Ponuzhdaev. – M.: Izd. dom «RtZbroini syly Ukrainy. – K.: Ministerstvo obopress», 2003. – 279 s. rony Ukrainy, 2010. – 85 s.
15. Poshuky hendernoi parytetnosti: ukrainskyi kontekst. – Nizhyn: DS «Milonik», 2007. – 204 s.
16. Rekomendatsii Yevropeiskykh instytutsii shchodo borotby z dyskryminatsiieiu v Ukraini. – Kharkiv: Prava liudyny, 2008. – 321 s.
17. Rekomendatsii OON shchodo borotby z dyskryminatsiieiu v Ukraini. – Kharkiv: Prava liudyny, 2008. – 119 s.
18. Strelnyk O.O. Henderna nerivnist ta sotsialnyi status zhinky v suchasnomu ukrainskomu suspilstvi: avtoreferat dys. ... kandydata sotsiolohichnykh nauk / O.O. Strelnyk. – Kharkiv, 2003. – 23 s.
19. Tartakovskaya I.N. Gendernaya sotsiologiya /I.N.Tartakovskaya. – M.: OOO «Variant », OOO «Nevskiy prostor», 2005. – 367 s.
20. Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk. – K.: Abrys, 2002. – 742 s.
21. Shchorichnyk «Bila knyha»: 2009. Zbroini syly Ukrainy. – K.: Ministerstvo oborony Ukrainy, 2010. – 85 s.

НАЦИСТСЬКИЙ «НОВИЙ ПОРЯДОК» НА ЧЕРКАЩИНІ (1941 – 1943 рр.)

Оксана ЯЩАН

кандидат історичних наук, доцент,

старший науковий співробітник відділу військової історії ННДІУВІ

Анотація. У статті досліджується функціонування режиму «нового порядку» на окупованих територіях Черкаської області у період з 29 липня 1941 р. по 23 вересня 1943 р. Зокрема, розкривається ідеологічне підґрунтя нацистської окупаційної політики. Характеризуються методи, форми та засоби

здійснення репресивної окупаційної політики нацистів у регіоні.

На підставі проведеного дослідження зроблено висновки, що втілення «нового порядку» зводилося до розподілу людства на «повноцінні» та «неповноцінні раси»; присвоєння німцям – «справжнім арійцям» – права на панування над іншими народами; необмеженої економічної експлуатації, сваволі окупантів, широкого застосування різноманітних форм фізичного терору.

Ключові слова: Черкаська область, окупація, «новий порядок», фізичний терор.

NAZI «NEW ORDER» IN CHERKASY REGION (1941 – 1943)

Oksana YASHAN

*Candidate of Historical Sciences, associate professor,
senior research associate of Department of Military History of NRIUSWH*

Annotation. *In the article author researched functioning of the «New Order» regime in Cherkasy region from July, 29, 1941 till September, 23, 1943. In particular, ideological background of the Nazi occupation policy is examined. The author analyzed methods, forms and means of occupation policy implementation in the region.*

It is concluded that division of the mankind into «valuable» and «non-valuable» races, assumption by the Germans (real Aryans) a right for domination over other nations, absolute economic exploitation, arbitrariness of the occupants and wide use of different forms of physical terror were taken as a basis of the «New Order» policy.

Key words: *Cherkasy region, occupation, «New Order», physical terror.*

O. Yashan

Nazi «New Order» in Cherkasy Region (1941 – 1943)

Abstract

Ukraine was the territory where main directions of «New Order» were realized with extreme cynicism and atrocity that endangered annihilation of the Ukrainian statehood and the Ukrainian ethnoses.

Using the example of Cherkasy region with the occupation period from 1941 till 1943 the author examined ideological background, goal and results of implementation of the Nazi national policy and analyzed forms, methods and practical realization of the repressive occupation policy in the region. The main points of the Nazi policy in the occupied Cherkasy region were determined by Hitler's general theoretical directions about colonial use of Ukraine as the «life space» for the German people. The main goal of the Nazi economic policy was maximal use of industrial and agricultural potential of the occupied territory. For this purpose the occupants carried out a rigid compulsory labor policy through involvement of the population to the works both on the occupied region and on the territory of the Third Reich. In Cherkasy region the policy of total physical terror was implemented through physical abuse, mass repressions, punitive actions, support of the civilian population, creation of conditions for artificial hunger, destruction of the pre-war medical service and provision of medicaments. Thus, the main essence of the Nazi «New Order» consisted in collapse of base values of the human civilization – deny millions of people and nations the right to life.

REFERENCES

1. Dashichev V.I. strategiya Gitlera – put k katastrofe, 1933–1945: istoricheskie ocherki, dokumenty i materialy: v 4 t. / V.I. Dashichev. – IMePI RAn. – M.: nauka, 2005. – t. 1: Podgotovka ko Vtoroy mirovoy voyne, 1933–1939. – 2005. – 524 s.
2. Derzhavnyi arkhiv Kyivskoi oblasti. – F. R2690. – op. 1. – spr. 19.
3. Derzhavnyi arkhiv Kyivskoi oblasti. – F. R2531. – op. 1. – spr. 5.
4. Derzhavnyi arkhiv Cherkaskoi oblasti. – F. R1820. – op. 1. – spr. 17, 26.
5. Derzhavnyi arkhiv Cherkaskoi oblasti. – F. 4677. – op. 6. – spr. 280.
6. Derzhavnyi arkhiv Cherkaskoi oblasti. – F. P1132. – op. 1. – spr. 381.
7. Derzhavnyi arkhiv Cherkaskoi oblasti. – F. R800. – op. 1. – spr. 6.
8. Derzhavnyi arkhiv Cherkaskoi oblasti. – F. R1353. – op. 1. – spr. 2.
9. Ne pidliahaie zabuttiu: natsystskyi okupatsiyni rezhym na Cherkashchyni (1941– 1944): zbirnyk naukovykh statei, dokumentiv, materialiv, spohadiv / Kerivnyk proektu O. A. Voronkina. – Cherkasy: Vertykal, 2013. – 366 s.
10. Nimetski okupanty na Poltavshchyni (1941–1943): [zb. dokumentiv]. – Poltava: Zoria Poltavshchyny, 1947. – 80 s.

11. Nyurnbergskiy protsess nad glavnymi nemetskimi voennymi prestupnikami [tekst]: sb. materialov: v 3 t. / pod obshch. red. R.A. Rudenko; [sost. G.n. Aleksandrov i dr.]. – M.: Yurid. lit., 1965 – 1966. – t. 2: Voennye prestupleniya. Prestupleniya protiv chelovechnosti. – 1966. – 799 s.
12. Nyurnbergskiy protsess nad glavnymi nemetskimi voennymi prestupnikami [tekst]: sb. materialov: v 3 t. / pod obshch. red. R.A. Rudenko; [sost. G.n. Aleksandrov i dr.]. – M.: Yurid. lit., 1965 – 1966. – t. 3: Prestupleniya protiv chelovechnosti. – 1966. – 799 s.
13. Nyurnbergskiy protsess nad glavnymi nemetskimi voennymi prestupnikami [sbornik dokumentov v 7 t.] / pod red. R. A. Rudenko. – M.: Gosudarstvennoe izdatel'stvo yuridicheskoy literatury, 1957 – 1961. – t. 3: Voennye prestupleniya i prestupleniya protiv chelovechnosti. – 1958. – 816 s.
14. Padalka S. Khrestomatiia z novitnoi istorii Ukrainy (1917–1945) / s. Padalka. – Kyiv, 1998. – 400 s.
15. Spohady Butsenko Z. t. (1929 r.n., s. Lebedyn shpolianskoho raionu Cherkaskoi oblasti). – Rukopys, 2008 r. – Arkhiv avtora.
16. Spohady Vdovychenko Ye. o. (1908 r.n., s. Buzhanky Lysianskoho raionu Cherkaskoi oblasti). – Rukopys, 2007 r. – Arkhiv avtora.
17. Spohady Kvashchuka s. s. (1932 r.n., m. Monastyryshche Cherkaskoi oblasti). – Rukopys, 2007 r. – Arkhiv avtora.
18. Spohady soroky A. o. (1929 r.n., s. stetsivka Zvenyhorodskoho raionu Cherkaskoi oblasti). – Rukopys, 2008 r. – Arkhiv avtora.
19. Spohady soroky M. V. (1930 r.n., s. Chyzhivka Zvenyhorodskoho raionu Cherkaskoi oblasti). – Rukopys, 2008 r. – Arkhiv avtora.
20. Spohady tesli K. P. (1928 r.n., s. Lukashivka Zolotoniskoho raionu Cherkaskoi oblasti). – Rukopys, 2007 r. – Arkhiv avtora.
21. Spohady Fedchenko H. P. (1927 r.n., s. stebne Zvenyhorodskoho raionu Cherkaskoi oblasti). – Rukopys, 2007 r. – Arkhiv avtora.
22. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv Vyshchykh orhaniv vlady i upravlinnia Ukrainy. – F. KMF8. – op. 1. – spr. 81.
23. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv Vyshchykh orhaniv vlady i upravlinnia Ukrainy. – F. KMF8. – op. 1. – spr. 38.
24. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv Vyshchykh orhaniv vlady i upravlinnia Ukrainy. – F. KMF8. – op. 2. – spr. 195.
25. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv Vyshchykh orhaniv vlady i upravlinnia Ukrainy. – F. 3206. – op. 2. – spr. 132.
26. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv Vyshchykh orhaniv vlady i upravlinnia Ukrainy. – F. 4620. – op. 3. – spr. 240.
27. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv hromadskykh obiednan Ukrainy. – F.1. – op. 22. – spr. 391.
28. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv hromadskykh obiednan Ukrainy. – F.166. – op. 2. – spr. 4.
29. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv hromadskykh obiednan Ukrainy. – F.62. – op. 9. – spr. 2.
30. Cherkashchyna v period Velykoi Vitchyznianoï viiny 1941 – 1945 rr.: zbirnyk dokumentiv ta materialiv. – Cherkasy, 2000. – 208 s.

СТАНОВИЩЕ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ У КОНТЕКСТІ ГЕОПОЛІТИЧНОГО ПРОТИСТОЯННЯ ПОЧАТКОВОГО ПЕРІОДУ «ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ» (1945–1950 рр.)

Дмитро ВЕДЕНЄВ

*доктор історичних наук, професор, завідувач відділу
військової історії ННДІУВІ*

Анотація. У статті порушується проблема українського визвольного руху в контексті міжблокового протистояння у світі в 1945–1950 рр. Розглядається міжнародно-правове оформлення належності земель Західної України після завершення Другої світової війни у контексті домовленостей між великими державами та зміни зовнішньополітичної парадигми СРСР. Йдеться про вплив міжблокового протистояння між Заходом та СРСР («холодна війна»), який став одним із факторів, що визначали прискорений та

репресивний характер інкорпорації Західної України до СРСР та радянізації цього цивілізаційно специфічного регіону. Аналізуються погляди Проводу ОУН (Б) в Україні на нові обставини існування України та взаємини із західними державами.

Ключові слова: геополітика, міжнародне право, міжнародні відносини, ідеологія, «холодна війна», український націоналізм, Західна Україна.

THE POSITION OF WESTERN UKRAINE IN THE CONTEXT OF GEOPOLITICAL CONFRONTATION DURING INITIAL PERIOD OF THE «COLD WAR» (1945–1950)

Dmytro VIEDIENIEIEV

Doctor of Historical Sciences, professor,

Head of Department of Military History of NRIUSWH

Annotation. *This paper deals with the problem of Ukrainian liberation movement in the context of confrontation between the world's blocs in 1945–1950. We consider the international legal registration of lands belonging to Western Ukraine after the Second World War in the context of agreements between the great states and changing the USSR's foreign policy paradigm. It is about the impact of the confrontation between the West and the USSR («Cold War»), which was one of the factors determining the rapid and repressive incorporation of Western Ukraine to the Soviet Union and the Sovietization of this specific region. The views of OUN (B) in Ukraine on new circumstances of Ukraine's existence and relations with the Western powers are examined.*

Key words: *geopolitics, international law, international relations, ideology, «Cold War», Ukrainian nationalism, Western Ukraine.*

D. Viedienieiev

The Position of Western Ukraine in the Context of Geopolitical Confrontation during Initial Period of the «Cold War» (1945 – 1950)

Abstract

In the modern historiography of the confrontation between the Ukrainian national movement for independence from the Soviet authorities in Western Ukraine in 1940–1950 it is often overlooked such the defining aspects of the problem as the impact of global geo-political and military-political factors on the peculiarities of the conflict and the projection of the post-war confrontation between world's blocs on the course of the confrontation in Western Ukraine.

At the same time these events were a complex combination of national liberation struggle and the civil war, moreover the USSR did not want to give a real sovereignty to the subjects of the federation and radical nature of the change of socio-economic, political, spiritual and cultural system of the very specific Western Ukraine by the reason of the historical development.

No doubt, it was a conflict on the brink of civilization enclaves that were formed over centuries, and the conflict between the traditional way of economic, spiritual and cultural life and a new model of development, that emerged after the victory of Soviet power and lively implanted in the new territories that were annexed. In the postwar period in Western Ukraine the opposition should be considered in the context of the struggle between two global civilization vectors—capitalist and communist world. Each had its advantages and disadvantages, and had tried to win the race in the historical arena.

Therefore, the post-war global conflict in the world was one of the main factors that prompted the Soviet Union to resort to large-scale military and repressive actions for the forced takeover of Western Ukraine – important in geopolitical and military aspects enclave in the terms of a possible armed confrontation, destroying pockets of resistance of the national liberation movement, which reasonably was considered an ally of the West.

In turn, confrontation between world's blocs impulsed OUN to search alliance with the Western powers (which themselves still existed as a colonial empire, showed overt pragmatism in relation to other nations). Liberation movement itself was under attack confrontation between world's blocs which, moreover, contributed to its internal stratification: between the Ukrainian underground and international centers, between international centers, that focused on various foreign governments and were in conflict for the influence on «warring Ukraine».

REFERENCES

1. Arkhiv UsBU v Rivnenskkii obl. – spr. 4245. – t. 3. – Ark. 7.
2. *Viedienieiev D., Shapoval Yu.* Roman shukhevych: taiemnytsia zahybeli // *Voienna istoriia.* – 2002. – № 2. – s. 64.
3. *Viedienieiev D.V., Bystrukhin H.S.* Dvobii bez kompromisiv. Protyborstvo spetspidrozdiliv oUn ta radianskykh syl spetsoperatsii. 1945– 1980 rr. – K.: K.I.s., 2007. – s.86–88.
4. Haluzevyi derzhavnyi arkhiv (HDA) sBU. – F. 13. – spr. 490. – Ark. 140–141.
5. HDA sBU. – F. 6. – spr. 74914. – t. 3. – Ark. 237.
6. HDA sBU. – F.13. – spr. 372. – t.40. – Ark. 142–148.
7. Deklaratsiia Provodu orhanizatsii Ukrainskykh natsionalistiv pislia zakinchennia druhoi svitovoi viiny v Yevropi [traven 1945 r.]. – B.m., b.v., 1948. – s. 2.
8. *Zinoviyev A.* Russkaya tragediya. – M.: Algoritm, 2007. – s. 203.
9. *Zinoviyev A.* Faktor ponimaniya. – M.: Algoritm, 2006. – s. 324.
10. *Istoriya Rossii. XX vek.* – M., 1996. – s. 393–394.
11. *Kara-Murza S.* Demontazh naroda. – tiv. – B.m., 1948. M.: Algoritm, 2007. – s. 12. 17. *Toynbi A.* *Dzh. tsivilizatsiya pered*
12. *Kissindzher G.* Diplomatiya. – M., sudom istorii. – M., 1996. – s.106–107. 1997. – s. 289. 18. *Troshchynskiy V.* Ahenty hestapo y
13. *Panarin I.N.* Informatsionnaya voyna i Abveru na «novii» sluzhbi // *Bezchestia.* – K.: geopolitika. – M.: Pokolenie, 2006. – s.114. Polityvdav Ukrainy, 1983. – s. 122.
14. Polpredy soobshchayut... sbornik 19. Ukrainska Holovna Vyzvolna Rada: dokumentov. – M., 1990. – s. 76. zbirka dokumentiv za 1944 – 1950 rr. – B.m.:
15. *Poltava P.* Kilka zavvah shchodo toho, Vydannia ZCh oUn, 1956. – s. 29. yakymy povynni buty radioperedachi «Holosu 20. tsentralnyi derzhavnyi arkhiv hromadAmeryky» dlia sovietskoho soiuzu // *Ukrainska skykh obiednan Ukrainy (tsDAHoU).*– F.1. – Holovna Vyzvolna Rada. Zbirka dokumentiv i op. 24. – spr. 2091. – Ark. 88. materialiv. – Miunkhen: Vydannia ZCh oUn, 21. tsDAHoU. – F.1. – op. 23. – spr. 2968. – 1956. – s. 319. Ark. 26 – 30.
16. Postanovy III nadzvychainoho Velykoho Zboru orhanizatsii Ukrainskykh natsionalistiv. – B.m., 1948.
17. *Toynbi A. Dzh.* Tsivilizatsiya peredsudom istorii. – M., 1996. – S.106–107.
18. *Troshchynskiy V.* Ahenty hestapo y Abveru na «novii» sluzhbi // *Bezchestia.* – K.: Polityvdav Ukrainy, 1983. – S. 122.
19. *Ukrainska Holovna Vyzvolna Rada: zbirka dokumentiv za 1944 – 1950 rr.* – B.m.: Vydannia ZCh OUN, 1956. – S. 29.
20. *Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv hromadskykh obiednan Ukrainy (TsDAHOU).*– F.1. – Op. 24. – Spr. 2091. – Ark. 88.
21. *TsDAHOU.* – F.1. – Op. 23. – Spr. 2968. – Ark. 26 – 30.

ПАРЛАМЕНТ УКРАЇНИ В ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ: ДОСВІД І РЕАЛЬНІСТЬ

Юрій ГАНЖУРОВ

*доктор політичних наук, професор, заступник
директора ННДІУВІ*

Анотація. У статті розкривається процес інтеграції парламентської діяльності в системі адаптації українського законотворення до європейських стандартів. Окреслюється важливість імплементації європейського модельного законодавства у правове поле України. Визначаються проблеми взаємодії влади та інститутів громадянського суспільства під час загострення політичної кризи, аналізуються витоки соціального протесту в контексті євроінтеграційних мотивацій. Розглядаються особливості євроінтеграції держави в нових конкретно-історичних умовах. Визначаються пріоритетні напрями міжпарламентської комунікації з метою інтенсифікації європейського розвитку України на рівні стандартів ЄС.

Ключові слова: парламент, законотворення, імплементація, євроінтеграція, право.

UKRAINIAN PARLIAMENT IN THE EUROPEAN INTEGRATION PROCESS: EXPERIENCE AND REALITY

Yuriy HANZHUROV

Doctor of Political Science, professor, deputy director
of NRIUSWH

Annotation. The article deals with the process of integration of the parliamentary activities into the system of adaptation of the Ukrainian legislation to the European standards. The importance of implementation of the European model legislation into the legal sphere of Ukraine is emphasized. The problems of interaction between government and public society institutions during the time of exacerbation of the political crisis are determined. The sources of the social protest in the context of European integration motivations are analyzed. The peculiarities of European integration of the state in the new concrete historical conditions are examined. The priorities of interparliamentary communication for intensification of the European development of Ukraine according to EU standards are determined.

Key words: parliament, law making, implementation, European integration, law.

Yu. Hanzhurov

*Ukrainian Parliament in the European Integration Process:
Experience and Reality*

Abstract

The process of European integration of Ukraine at the level of representative model of democracy is carried out through parliamentary communication. First of all it is referred to integration mechanism of adaptation of law making activity of Verkhovna Rada of Ukraine to standards of the PACE as institution dealing with creation of wide all European legal space. The way Ukraine has gone to the affiliation in the Council of Europe turned out to be a difficult test of democratic traditions of state creation. The integration powers of the highest representative institution of the state dealing with reflection of the Ukrainian nation interests have a supportive format in the conditions of parliamentary-presidential republic. The practice of European integration of Ukraine proves availability of destructive reflections of authoritarian traditions on the part of the recent head of state that broke democratization of all spheres of life of the Ukrainian society. To a large extent this fact caused inconsistency in the parliamentary activities in this regard and strengthened expedience multi-vector model in the external policy. Lack of proper informational support of the process of cooperation with EU and defiance of public sphere laws as a base of communication between nation and government led to activation of civic initiatives both outside parliamentary democracy and on the social protest plane that became a basis for organizational and ideological formation of «Euromaidan». A serious social-political crisis which had endangered state sovereignty and territorial integrity of Ukraine promoted a problem of «reset» of power authorities, in particular, Verkhovna Rada of Ukraine. Articulation of this social problem by newly elected President of Ukraine create a basis for proper law making initiatives towards rotation of deputy corpus in the state legal environment. Such a format of political future of Ukraine approaches the state to constructive actions in the European integration process on the basis of Association Agreement between Ukraine and EU.

REFERENCES

1. Vesela N. Yevrointehratsiyni postup Ukrainy / n.Vesela // Zovnishni spravy. – 2010. – № 11–12. – s. 9–14.
2. Hanzhurov Yu.S. Parlament Ukrainy v politychnii komunikatsii / Yu.s.Hanzhurov. – K.: Ukraina. – 2007. – 352 s.
3. Hapon Yu. Vid polityky ekonomichnoi – do personomichnoi / Yu.Hapon // Viche. – 2011. – № 4. – s. 37–44.
4. Gozman L., Shestopal E. Politicheskaya psikhologiya / L. Gozman, e.shestopal. – RostovnaDonu: Feniks, 1996. – 448 s.
5. Demianenko B. Ukraina i svit: komparatyvnyi analiz metodyky mizhnarodnoho ranzhuvannia / B.Demianenko // suchasna ukrainska polityka. – 2011. – Vyp. 22. – s. 281–293.
6. Demianenko B., Demianenko V. Ukrainski «partii vlady» yak vidobrazhennia posttotalitarnykh tsinnisnykh oriiantatsii / B.Demianenko, V.Demianenko // Ukrainskyi parlamentaryzm: problemy istorii ta suchasnoi politychnoi praktyky / nauk. konferentsiia 29 veresnia 2011 r. – K.: Ukrainskyi int natsionalnoi pamiaty. – 2012. – 560 s.

7. Zahoruiko Yu. Zhorstka dopomoha, ale za spynoiu – Hretsiia / Yu. Zahoruiko // Dzerkalo tyzhnia. – 2012. – № 7. – 22 liutoho.
8. Zbirka dohovoriv Rady Yevropy. / Uporiad. Ye. Vyshnevskiyi (ukrainska versiiia). – K.: Parlamentske vydvo, 2000. – 654 s.
9. Krasivskiyi O. Ya. Ukraina v konteksti skhidnoho vymiru polityky Yes / o. Ya. Krasivskiyi // naukovy zapysky Intu polit. i etnonats. doslidzhen im. I. Kurasa nAn Ukrainy. – 2012. – spets. vypusk. – s. 186–208.
10. Memorandum porozuminnia y myru / Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 20 travnia 2014 roku № 1280VII [elektronnyi resurs] // sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/128018>
11. Parlamenti krainchleniv Rady Yevropy. – K.: Parlamentske vydvo, 2001. – 36 s.
12. Parlamentska asambleia Rady Yevropy. – Kyiv–strasburh, 1998. – 94 s.
13. Politychnyi klas u suchasni Ukraini: spetsyfika formuvannia, tendentsii rozvytku / Za zah. red. F. M. Rudycha. – K.: Int polit. i etnonats. doslidzhen im. I. Kurasa nAn Ukrainy, 2010. – 336 s.
14. Politykoideolohichni protses v ukrainskomu suspilstvi v umovakh modernizatsii / Za zah. red. F. Rudycha. – K.: IPeND im. I. Kurasa nAn Ukrainy, 2013. – 448 s.
15. Poroshenko vystupaie za dostrokovi parlamentski vybory v 2014 rotsi [elektronnyi resurs] // UnIAN. – Rezhym dostupu: <http://www.unian.ua/politics/921764poroshenkovistupaezadostrokoviparlamentskiviboriv2014-rotsi.html>
16. Pravyla protsedury Parlamentskoi asamblei Rady Yevropy. – Kyiv–strasburh, 2000. – 72 s.
17. Saidov A. Kh. Mezhparlamentskie organizatsii mira / A. Kh. saidov. – M.: Mezhdunarodnye otnosheniya, 2004. – 352 s.
18. Salamatov V. schastia: de vono? / V. salamatov // Viche. – 2013. – № 23. – s. 18–23.
19. Tepluk M., Yuschyk O. Vvedennia v diiu zakoniv Ukrainy: pytannia teorii ta praktyky / M. tepluk, o. Yuschyk. – K.: Parlamentske vydvo, 2012. – 200 s.
20. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta Yes (anotatsiia osnovnykh rozdiliv Uhody) [elektronnyi resurs] // sait Ministerstva zakor23. Ukrainskyi parlamentaryzm: mynule i donnykh sprav Ukrainy. – Rezhym dostupu: suchasne. / Za red. Yu. s. shemshuchenka. – K.: <http://mfa.gov.ua/ua/aboutukraine/european> Parlamentske vydvo, 1999. – 368 s. integration/uaeuassociation
24. Chabanna M. V. Hromadianska uchast
21. Ukraina – Yevropeiskiyi soiuz: zbirnyk u protsesi pryiniattia politychnykh rishen / mizhnarodnykh dohovoriv ta inshykh dokumenM. V. Chabanna // naukovy zapysky naUKMA. – tiv (1991–2009) / Za zah. red. s. o. Malysheva. – 2011. – t. 11. – s. 25–29. K.: Dts. – 2010. – 598 s. 25. Chyzh I. S. Ukraina v Radi Yevropy /
22. Ukrainska revoliutsiia 1917–1921 rokiv: I. s. Chyzh. – K.: Parlamentske vydvo, 2001. – pohliad iz sohodennia / Mizhnarodna naukova 562 s. konferentsiia 25 kvitnia 2012 r. – K.: Ukrainskyi 26. Shveda Yu. tekhnolohiia vyborchoi kaminystytut natsionalnoi pamiaty, 2013. – 656 s. panii / Yu. shveda. – Lviv: LnU, 2013. – 340 s.
23. Ukrainskyi parlamentaryzm: mynule i suchasne. / Za red. Yu. S. Shemshuchenka. – K.: Parlamentske vydvo, 1999. – 368 s.
24. Chabanna M. V. Hromadianska uchast u protsesi pryiniattia politychnykh rishen / M. V. Chabanna // Naukovy zapysky NaUKMA. – 2011. – T. 11. – S. 25–29.
25. Chyzh I. S. Ukraina v Radi Yevropy / I. S. Chyzh. – K.: Parlamentske vydvo, 2001. – 562 s.
26. Shveda Yu. Tekhnolohiia vyborchoi kampanii / Yu. Shveda. – Lviv: LNU, 2013. – 340 s.

СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНОЗНАВЧИХ СТУДІЙ У СВІТІ: СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ОБРАЗУ УКРАЇНИ НА ТЕРЕНАХ ГРЕЦІЇ У НОВІТНІЙ ІСТОРИЧНИЙ ПЕРІОД

Тетяна ЛЮК

кандидат історичних наук,

старший науковий співробітник відділу всесвітньої історії ННДІУВІ

Анотація. У статті розглядається процес становлення та розвитку українознавчих студій на теренах Греції. Автор з'ясує механізми поширення українознавчих знань, простежує еволюцію форм репрезентації

України та українців, культури нашого народу з моменту здобуття незалежності до сучасності. Досліджено нормативно-правову базу, що лежить в основі державної політики представлення України за кордоном; визначено проблеми, що перешкоджали ефективному впровадженню українознавчих аспектів в грецькому соціогуманітарному просторі; окреслено перспективи розвитку українознавчих студій. Підкреслюється роль української діаспори у формуванні позитивного образу України та українців, її внесок у розвиток українознавчих студій на теренах Еллади та забезпечення освітніх потреб українців.

Ключові слова: Україна, українці, українознавство, національна ідентичність, Греція, імідж, культура, освіта.

ESTABLISHMENT OF UKRAINIAN STUDIES IN THE WORLD: CURRENT STATE AND PROBLEMS OF FORMATION OF IMAGE OF UKRAINE IN GREECE IN THE MODERN HISTORICAL PERIOD

Tetiana Iliuk

Candidate of Historical Sciences,

senior research associate of Department of World History of NRIUSWH

Annotation. The article deals with the process of formation and development of Ukrainian studies in the Hellenic Republic in the modern historical period. Author examined the mechanisms of spread of knowledge on Ukrainian studies, retraced the evolution of forms of representation of Ukraine and the Ukrainians and their culture from the moment of proclamation of Ukraine's independence until now.

The regulatory and legal background as the foundation of state policy of representation of Ukraine abroad is researched. The problems which obstruct efficient introduction of knowledge on Ukrainian studies into the Greek socio-humanitarian space are determined. The prospects for the development of Ukrainian studies are analyzed. The role of the Ukrainian Diaspora in formation of positive image of Ukraine and the Ukrainians is examined; its contribution into development of Ukrainian studies in Greece and covering educational requirements of the Ukrainians is emphasized.

Key words: Ukraine, the Ukrainians, Ukrainian studies, national identity, Greece, image, culture, education.

T. Iliuk

Establishment of Ukrainian Studies in the World: Current State and Problems of Formation of Image of Ukraine in Greece in the Modern Historical Period

Abstract

The process of development of Ukrainian studies and forms of representation of the Ukrainian culture and the Ukrainian statehood in the Hellenic Republic from the moment of proclamation of Ukraine's independence in 1991 until now is examined. The author determined the main directions of representation of Ukraine in Greece, retraced the dynamic of development of Ukrainian studies and the evolution of forms of representation of knowledge about Ukraine during the researched period.

It has been affirmed that Ukrainian studies in the Hellenic Republic had appeared in the course of interstate cooperation spanning 20 years. The important stage was the implementation of teaching the Ukrainian language in the School of Philosophy of National University of Athens (Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών) in 2009. The background for the formation and effective growth of cultural exchanges was laid by the representatives of the Ukrainian community in Greece. They not only assisted for the preservation of the Ukrainian language and culture in Greece but also made significant efforts for the development of Ukrainian studies. Ukraine Days in Greece, days of Ukrainian knowledge in Greece, honoring memory of T. Shevchenko, honoring Holodomor 1932 – 1933 contributed to spread of knowledge on Ukrainian studies.

Among the main problems of development of Ukrainian studies we should mention the absence of state concept of development of the Ukrainian language and Ukrainian studies abroad, the lack of financing and skilled personnel capable to provide development of Ukrainian studies at a high level. Under such conditions the development of Ukrainian studies in Greece is possible due to considerable efforts of representatives of the Ukrainian community in Greece; it should be carried out at a higher professional level and need institutional formalization.

REFERENCES

1. *Abgarova I.* Posol Ukrainy – storonnik konkretnykh del. eksklyuzivnoe intervyyu «omonii» Chrezvychaynogo i Polnomochnogo Posla Ukrainy v Gretsii Viktora Kalnika // Ομονοια. – 2001. – 20.06. – 26.06. – № (317) 25.
2. *Balabanov K.* Ukraina – Gretsia: s lyubovyu v serdtse. Vystupleniya, stati, intervyyu, razmyshleniya. – Donetsk: nsPU, zhurnal «Donbass». – 2004. – 504 s.
3. V Hretsii vidbulasia zustrich kerivnyka ta personalu ukrainskoi dypmisiï zi studentamy Afinskoho natsionalnogo universytetu [elektronnyi resurs] / Posolstvo Ukrainy v Hretskii Respublitsi. – 27.01.2012. – Rezhym dostupu: <http://greece.mfa.gov.ua/ua/presscenter/news/1936>
4. Hretskiy pereklad tvoriv tarasa shevchenka [elektronnyi resurs] / IA «Pro». – 2011. – Rezhym dostupu: http://ipro.kiev.ua/content/gretskii_pereklad_tvoriv_tarasa_shevchenka
5. *Davyd O.* Hretska molod obyraie natsionalnu kulturu // Kameniar. – 2001. – №4 – 5.
6. Dopovid na zbory holiv Yevropeiskoho Konhresu Ukraintsiv. – Afiny, 2002. [elektronnyi resurs] // Rezhym dostupu: <http://ua.convdocs.org/docs/index207370.html>
7. *Domina M.* spivrobitnytstvo Ukrainy ta Hretsii v humanitarnii sferi // naukovyi visnyk Dyplomatychnoi akademii Ukrainy. – Vyp. 5. – K., 2001. – s. 69 – 75.
8. *Iliuk T.* Vnesok kulturnoi diialnosti mistpobratymiv v rozvytok ukrainohretskykh mizhderzhavnykh vzaiemyn// sumska starovyna. – sumy: sDU, 2008. – Vyp. XXV. – s. 108 – 117.
9. *Iliuk T.* spivrobitnytstvo Ukrainy ta Hretskoi Respubliki v haluzi osvity: osnovni formy ta napriamy (1991 – 2011 rr.) // Ukrainoznavstvo. – 2013. – №1. – s. 206 – 214.
10. *Konopatskyi Ye.* Ukraina – Hretsiia: shliakhy spivpratsi. Ukrainska hromada Hretsii // trybuna. – 2001. – № 3 – 4. – s. 31 – 32.
11. *Konopatskyi Ye.* Pole dlia spivpratsi – velychezne. Pro rol natsionalnykh hromad u rozbudovi kulturnykh ta prosvitnytskykh vidnosyn mizh Ukrainoiu ta Hretsiieiu // Polityka i chas. – 2000. – № 1–2. – s. 8 – 14.
12. *Konopatskyi Ye.* Ukraina – Hretsiia: hlyboki koreni druzhnykh zviazkiv // Polityka i chas. – 2002. – № 9. – s. 38 – 45.
13. *Korniienko B.* spohady Posla (Pershi kroky ukrainskoi dyplomatii). – K.: Vydavnytstvo Yevropeiskoho universytetu, 2005. – 256 s.
14. *Masliuk H., Nakonechna O.* Komu v Hretsii tsikavo vyvchaty ukrainsku movu? // Афунь&Эллас. – 2009. – 29.05 – 02.06. – № 21 (245).
15. obiednannia ukraintsiv v Hretsii [elektronnyi resurs] / ofitsiinyi sait Posolstva Ukrainy v Hretskii Respublitsi. – Rezhym dostupu: <http://greece.mfa.gov.ua/ua/ukrainegr/ukrainiansingr>
16. *Ponomariv O.* Hretska literatura i shevchenko [elektronnyi resurs] // shevchenkivska entsyklopediia. – Kyiv: nAn Ukrainy, Instytut literatury im. t.shevchenka. – Rezhym dostupu: http://shevchcycl.kiev.ua/literaturidalekogo_zarubzhzhashevchenko/186greckalteraturashevchenko.html
17. *Samokhvalov V.* Ukrainska diaspora v Hretsii: zarodzhennia, problemy i perspektyvy // Visnyk Asotsiatsii ukraintsiv Hretsii. – Afiny, 2001.
18. *Terenteva N.* Istoki vzaimosvyazey i vzaimovlianiya kultur narodov Ukrainy i Gretsii // Ομονοια. – 2001. – 22.08. – 28.08.
19. *Terentieva N.* Ukrainskohretski kulturni zviazky: formuvannia ta kulturne zhyttia ukrainskoi diaspory v Hretsii // Mizhnarodni zviazky Ukrainy: naukovi poshuky i znakhidky. – Vyp. 18. – K.: Instytut istorii Ukrainy nAn Ukrainy, 2009. – C. 215 – 228.
20. *Terentieva N., Balabanov K.* Hreky v Ukraini: istoriia ta suchasnist: navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv: u 2 ch. – K.: Akvilon – Plius, 2008. – Ch. II. – 318 s.
21. *Tyshchenko H.* Ukraintsi v Hretsii: formuvannia hromady ta natsionalnokulturnykh tovarystv // ellinistychni studii. Zbirka spohadiv ta naukovykh prats pamiaty n.o.terentievoi. – K.: nAn Ukrainy, Instytut istorii Ukrainy, 2010. – s. 158 – 165.
22. *Tyshchenko A.* «Hopak» v Lefkade // Ομονοια. – 2000. – 07.09. – 13.09.
23. Upravlinnia derzhavnogo arkhivu Ministerstva zakordonnykh sprav Ukrainy (dali – UDA MZsU) – F. 8. – op. 112. – spr. 21. – Informatsiia Posolstva Ukrainy v Hretskii Respublitsi vid 30.08.1994 r.
24. UDA MZsU – F. 8. – op. 112. – spr. 39. – Dovidka Pro rezultaty robochoho vizytu v Ukrainu hretskoi delehatsii na choli iz zastupnykom Ministra inozemnykh sprav Hretsii z pytan hretskoi diaspory H. notisa (1 – 4 hrudnia 1994 r.) vid 15 hrudnia 1994 r.

25. UDA MZsU – F. 8. – op. 112. – spr. 39. – Presreliz Posolstva Ukrainy v Hretskii Respublitsi vid 07.10.1995 r.
26. UDA MZsU – F. 8. – op. 112. – spr. 48. – Zapys besidy z radnykom Departamentu e1(kulturnykh ta osvitianskykh zviazkiv) MZs Hretskoi Respubliki A. Dalamanhoiu. Z shchodennyka n. Kosenko – 19.01.2001 r.
27. UDA MZsU – F. 8. – op. 112. – spr. 70. – Lyst Posolstva Ukrainy v Hretskii Respublitsi nachalnyku upravlinnia kulturnykh zviazkiv MZs Ukrainy o.M. Diachenku.
28. UDA MZsU – F. 8. – op. 112. – spr. 78. – Informatsiia pro derzhavnyi vizyt v Ukrainu Prezydenta Hretskoi Respubliki K. stefanopulosa.
29. UDA MZsU – F. 8. – op. 112. – spr. 90. – Informatsiinodovidkovi materialy Posolstva Ukrainy v Hretskii Respublitsi pro orhanizatsiini zakhody z nahody 7yi richnytsi nezalezhnosti Ukrainy.
30. Ukrainski dity za kordonom mozhut navchatysia na dystantsii v Mizhnarodnii Ukrainskii shkoli (MUsh) [elektronnyi resurs] // Ukrainka hazeta.com. – 2013 – 21 liutoho: <http://www.gazetaukrainska.com/2009-1217144249/20110404121329/320620130104113939.html>
31. Joseph S. Nye Jr. *Get Smart. Combining Hard and soft Power* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.foreignaffairs.com/articles/65163/josephsnyejr/getsmart>
32. Statistical Yearbook of Greece. Annual. 2001. – Athens, 2002. – P. 100.
33. *Αντι Ντούγκαν*. Για την τιμή της Ουκρανίας. Η ουκρανική αντίσταση και η συμβολή των παικτών της Ντιναμό Κιέβου στον αγώνα ενάντια στους Ναζί. – Αθήνα: Διόπτρα, 2003. – 238 σ.
34. *Γαϊτάνης, Δημήτρης*. Συνοπτική ιστορία της Ουκρανίας. – Αθήνα: Γρηγόρη, 2001. – 238 σ.
35. Ενημερωτικό Δελτίο. – ΈλληνοΟυκρανικό επιμελητήριο. – 1999. – ΜάιοςΙούνιος. – Τεύχος 30. – Σ. 14.
36. Επιθεώρηση Τέχνης. – 1961, Μάιος.
37. Η Αυγή. – 1961. – 09 Μάρτιος.
38. 38. ΙΡΙΣ. Εξακαμηνία Ενημερωτική Έκδοση του Ιδρύματος Ελληνικού Πολιτισμού. Αθήνα 1995.– Τεύχος 1 – 2. – 1993. – Σ. 69 – 70.
39. 39. *Μουμτζίδου Έτα, Τισένκο Άννα*. Ουκρανικά Χρώματα. Σύγχρονη Ουκρανική Τέχνη. Κατάλογος. – Αθήνα: Μηχανική., 2003. – 64 σ.
40. *Τερεντίεβα Ν., Σαμοχβάλοβ Β.* Οι έλληνοουκρανικές οικονομικές σχέσεις // Αντι. – 2001. – № 37. – Σ. 36 – 37.
41. *Τισένκο Άννας*. Σχέσεις ΕλλάδαΟυκρανίας. στον τομέα της εκπαίδευσης (1991–1999) // Αγγελιαφόρος. – 1999, Μάιος. – Χρόνος 2. – Σ. 34.

УКРАЇНСЬКО-МОСКОВСЬКІ ВІДНОСИНИ (1648–1657 pp.)

Валентин КРИСАЧЕНКО

доктор філософських наук, професор,
завідувач відділу геополітики та глобалістики ННДІУВІ

Анотація. Українсько-московські відносини – одна із найважливіших сторінок в історії України. У статті автор досліджує українсько-російські домовленості 1648–1657 pp. та їхні наслідки для України; аналізує Переяславську угоду, зокрема версії її трактування в історичній науці кожної нації та держави, на розвитку яких відбилися Визвольна війна і переяславські події. Крім того, розглядаються концептуальні оцінки сутності й наслідків укладення Переяславської угоди, що сформувалися в історіографії. Також аналізуються «Статті про устрій Війська Запорозького» Б. Хмельницького та «Коломацькі статті», що були ухвалені при обранні гетьмана Івана Мазепи.

Ключові слова: дипломатичні домовленості, Переяславська угода, українсько-російські договори, соціально-економічний устрій Української Козацької держави, геополітичні процеси.

THE UKRAINIAN-MOSCOW RELATIONS (1648–1657)

Valentyn KRYSACHENKO

Doctor of Science in Philosophy, Professor,
Head of Department of Geopolitics and Global Studies of NRIUSWH

Annotation. *The Ukrainian-Moscow relations are the most speculative subjects for discussion of the history of Ukraine. The Ukrainian-Russian agreements and their consequences for Ukraine are researched in the article. Author analyzed The Treaty of Pereiaslav, in particular versions of its interpretation in historical science of each nation and state which were influenced by Liberation war and event in Pereiaslav. Besides author suggested historical conceptualization of essence and consequences of The Treaty of Pereiaslav. The paper considers also «Articles on Structure of Zaporizhian Cossack Army» by B. Khmelnytskyi and «Kolomatski Articles» which were adopted during the elections of the hetman Ivan Mazepa.*

Key words: *diplomatic arrangements, The Treaty of Pereiaslav, Ukrainian-Russian contracts, social and economic structure of the Ukrainian Cossack state, geopolitical processes.*

V. Krysachenko

The Ukrainian-Moscow Relations (1648–1657)

Abstract

Quite intensive relationship between Ukraine and Moskovia had negative consequences for Ukraine. Since XVII century there were several Cossack campaigns (as part of the Polish army) to Moscow. At the same time Ukraine conducted negotiations with Muscovites with the purpose to establish friendly relations (during 1620–1630). The most intensive period of the Ukrainian and Moscow diplomatic negotiations was during 1648–1657 as the question was the existence of the Ukrainian State. Ambassadors contacted constantly with initiative of both sides. When positions of both sides were defined they started signing official agreements. On January, 8 in Pereiaslav the Cossack Council (not full) swore allegiance to tsar. Establishment of the Ukrainian Cossack State as legal autonomy and subject of the international relations and its legitimation was one of the consequences of the Treaty of Pereiaslav. The Treaty also led to rupture of relations with the Polish-Lithuanian Commonwealth and provided intensification of processes of institutionalization of the state system and administrative authorities in Ukraine. The mentioned processes had been developing in a constructive way till the first third of the 18th century. Later the processes of colonization of the Ukrainian Cossack State increased and finally it was completely destroyed. One of the reasons was the loss of state ideals by Ukrainian administrative authorities which broke relation with the Ukrainian society and gradually merged with all-imperial elites. That provided the process of Russification of the Ukrainian ethnos, its denationalization, transformation of the Ukrainian Orthodox Church, loss of its autonomy. The Pereiaslav Treaty influenced on development of geopolitical processes, alignment of forces on the map of Europe. Actually for the last time Ukraine was mentioned in the Constantinople Treaty in 1700. Later Ukraine as a subject of international relations was out of attention of Moscow, but remained for it as valuable object of own use and violence.

REFERENCES

1. Andreev A.R. *Istoriya Kryma*. – M.: Mezhhregionalnyy tsentr, 1997. – s. 229–230.
2. Verstiuk V.F., Dziuba O.M., Repryntsev V.F. *Ukraina vid naidavnishykh chasiv do sohodennia*. – K.: naukova dumka, 1995. – 688 s.
3. Hrushevskiy M. *Iliustrovana istoriia Ukrainy*. – K.: nauk. dumka, 1992. – s. 310–312.
4. Krysachenko V.S. *Ukrainoznavstvo: khrestomatiia posibnyk: y 2 kn.* – K.: Lybid, 1997. – Kn. 2. – s. 92–94.
5. *Litopys samiila Velychka* [Per. Valerii shevchuk]. – K.: Dnipro, 1987. – s. 131.
6. *Nash put. strategicheskie perspektivy 8. Khrestomatiia z istorii Ukrainskoi RsR.* – t. I: Z razvitiya Rossii. – M., 1999. – s. 19. naidavnishykh chasiv do kintsia 50kh rr. XIX st. / Za
7. *Polonska-Vasylenko N. Istoriia Ukrainy: y red. o.I.Hurzhiia*. – K.: Rad. shkola, 1959. – s. 358–359. 2 t. – K.: Lybid, 1992. – t. I: Do seredyny XVII 9. *Yakovliev Yu. Pereiaslavska uhoda stolittia. 1654 r.* – niuYork, 1964.
8. *Хрестоматія з історії Української РСР.* – Т. I: З найдавніших часів до кінця 50-х рр. XIX ст. / [за ред. О.І. Гуржія]. – К.: Рад. школа, 1959. – С. 358–359.
9. *Яковлев Ю. Переяславська угода 1654 р.* – Нью-Йорк, 1964.

ОСВІТА ЄПАРХІАЛЬНИХ СВЯЩЕНИКІВ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ У РЕЧІ ПОСПОЛИТІЙ РАННЬОМОДЕРНОГО ЧАСУ: ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ТА ВИКЛАДАЦЬКИЙ СКЛАД (ЧАСТИНА 2)

Тетяна ШЕВЧЕНКО

кандидат історичних наук,

старший науковий співробітник відділу всесвітньої історії ННДІУВІ

Анотація. У статті з'ясовуються динаміка та причини створення в Речі Посполитій духовних семінарій для єпархіального кліру, керованих єзуїтами, робиться порівняльний аналіз моделей адміністративного управління семінаріями, характеризуються їх навчальна та виховна програми. На українських землях замість семінарій діяли курси морального та полемічного богослов'я, керовані єзуїтами. Встановлено перелік цих курсів, час тривалості, висвітлено їх навчальну програму та проаналізовано викладацький склад. Спростовано усталену в польській історіографії точку зору щодо приділення єзуїтами незначної уваги семінаріям і курсам для єпархіального кліру та високо оцінено рівень викладання на курсах. Стаття містить додаток – перелік викладачів та предметів на курсах для єпархіального кліру на українських землях.

Ключові слова: Католицька церква, Товариство Ісуса (єзуїти), духовні семінарії, Річ Посполита, моральне богослов'я (казуїстика), полемічне богослов'я (контроверсії).

**EDUCATION OF DIOCESAN PRIESTS OF THE CATHOLIC CHURCH
IN THE POLISH-LITHUANIAN COMMONWEALTH
OF THE EARLY MODERN PERIOD: THE ORGANIZATION
OF LEARNING AND ACADEMIC STAFF (PART 2)**

Tetiana SHEVCHENKO

Candidate of Historical Sciences,

senior research associate of the Department of World History of the NRIUSWH

Annotation. The article explains the causes and the dynamics of creation in the Polish-Lithuanian Commonwealth seminaries for the diocesan clergy led by the Jesuits. It deals with a comparative analysis of the models of the seminaries' administration management and features of their educational program. The courses of moral and polemical theology, led by the Jesuits, ousted the seminaries in the Ukrainian lands. We established a list of those courses, their duration and curriculum. The author analyzed seminaries' teaching staff. The article refuted well-established in the Polish historiography opinion that the Jesuits had paid little attention to the seminaries and courses for the diocesan clergy. The article highly appreciated the level of the Jesuit courses. It contains a list of the professors and their courses for the diocesan clergy in the Ukrainian lands as a supplement.

Key words: Catholic Church, Society of Jesus (the Jesuits), seminaries, Polish-Lithuanian Commonwealth, Ukraine, moral theology (casuistry), polemical theology (controversy).

T. Shevchenko

**Education of Diocesan Priests of the Catholic Church in the Polish-Lithuanian Commonwealth of
the Early Modern Period: The Organization of Learning and Academic Staff**

Abstract

The Council of Trent began with the development of theological education in the Catholic Church in 1563 by the ordering to the bishops to create seminaries for training and education of future priests in their dioceses. In the Polish-Lithuanian Commonwealth, despite the apparent lack of the personnel during the 16th century, the Jesuits agreed with the bishops to manage the seminaries. The Jesuits managed the seminaries in Braniewo, Stare Szkoty/Gdańsk, Kalisz, Kroże, Sandomierz, Poznań, Pultusk, Wilno. New seminaries arose on an average every 8.4 years. Duration and curriculum of the seminaries corresponded to the duration and curriculum for incapable Jesuits (1 year of philosophy and 2 years of casuistry). Conflicts of the dioceses and the Jesuits caused the Jesuits resignation from the management of the seminaries. In the Ukrainian lands, where the Orthodox population dominated, there were no Jesuit seminaries. Here the Jesuits carried out at their homes the courses of moral (casuistry) and polemical theology (controversies) for diocesan priests. There were the courses at all 14 Jesuit houses where they managed the schools for secular boys (in Yaroslav, Lviv, Lutsk, Kamyanets, Ostroh, Brest, Fastiv, Vinnytsya, Krosno, Bar, Novhorod-Siversky, Pereyaslav, Ksaveriv, Kyiv). Jesuit legal documents provided weekly debates on casuistry between the Jesuit students

and one or two or times a week between the Jesuits themselves. Every Jesuit priest was obliged to take part in the debate. A number of the casuistry courses were five times greater than the controversies courses. It follows from the comparative analysis of the content of composed by us the supplement A (a list of lecturers and their subjects in the courses for the diocesan clergy in Ukraine) that more than half of the Jesuits-lecturers for the diocesan clergy have belonged to the elite of the Society (they have been professes of four vows) and to the ablest Jesuit intellectuals. The research refuted the opinion of the Polish historiography that the Jesuits had paid little attention to the seminaries and courses for the diocesan clergy.

REFERENCES

1. Angelozzi G. L'insegnamento dei casi di coscienza nella pratica educativa della Compagnia di Gesù / G. Angelozzi // La «Ratio studiorum». Modelli culturali e pratiche educative dei Gesuiti in Italia tra Cinque e seicento / A cura di G. P. Brizzi. – Roma : Bulzoni, 1986. – P. 121–162.
2. Constitutiones societatis Iesu a Congregatione Generali XXXIV annotatae et normae complementariae ab eadem Congregatione approbatae. – Romae : Apud Curiam Praepositi Generalis societatis Iesu, 1995. – 674 p.
3. Czerkawski J. Filozofia tomistyczna w Polsce w XVII wieku / J. Czerkawski // studia z dziejów myśli świętego tomasza z Akwinu / Praca zbiorowa pod red. s. swieżawskiego, J. Czerkawskiego. – Lublin : towarzystwo naukowe KUL, 1978. – s. 263–314.
4. Darowski R. Filozofia jezuitów w Polsce od XVI do XVII wieku proba syntezy / R. Darowski // Jezuiti a kultura polska (Materiały sympozjum z okazji Jubileuszu 500lecia urodzin Ignacego Loyoli (1491–1991) i 450lecia powstania towarzystwa Jezusowego (1540–1990). Kraków, 15–17 lutego 1991 r.) / Pod red. ks. L. Grzebień, s. obirka sJ, ks. st. obirka sJ. – Kraków, 1993. – s. 51–74.
5. Dzięgielewski J. o tolerancję dla zdominowanych. Polityka wyznaniowa Rzeczypospolitej w latach panowania Władysława IV / J. Dzięgielewski. – Warszawa : PWN, 1986. – 248 s., il.
6. Dziuba A. F. Z dziejów polskiej teologii moralnej na przełomie XVI i XVII w. / A.F. Dziuba // studia theologica varsaviensia. – 1984. – № 22. – s. 93–120.
7. Gręźlikowski J. Pierwsze seminaria duchowne w Polsce – recepcja dekretu soboru trydenckiego o seminariach / J. Gręźlikowski // teologia i Człowiek. Kwartalnik Wydziału teologicznego UMK. – 2013. – t. 22, z. 2. – s. 63–84.
8. Konstytucje Braniewskiego seminarium duchownego założonego przez najjaśn. i najprzew. stanisława Hozjusza kardynała s.k.r. i biskupa Warmińskiego oraz czcigodną kapitułę tegoż kościoła: ogłoszone w 1566 r. // seminaria diecezjalne w Polsce prowadzone przez jezuitów od XVI do XVIII wieku / L. Piechnik. – Kraków : WAM, 2001. – s. 53–68.
9. Korolko M. Retoryka w polskich kolegiach jezuickich / M. Korolko // Jezuiti a kultura polska. (Materiały sympozjum z okazji Jubileuszu 500lecia urodzin Ignacego Loyoli (1491–1991) i 450lecia powstania towarzystwa Jezusowego (1540–1990). Kraków, 15–17 lutego 1991 r.) / Red. L. Grzebień, s. obirek. – Kraków : WAM, 1993. – s. 121–142.
10. Kościelny R. Problem tolerancyjności kontrreformatorów w Rzeczypospolitej na przełomie XVI i XVII wieku / R. Kościelny. – szczecin : Wydawnictwo naukowe Us, 1997. – 128 s.
11. Leclerc J. Historia tolerancji w wieku reformacji / J. Leclerc / [tłum. L. Kühn, H. Kühn]. – Warszawa : Instytut wydawniczy Pax, 1964. – t. I. – 422, [2] s.
12. Litak S. W dobie reform i polemik religijnych / s. Litak // Chrześcijaństwo w Polsce: Zarys przemian (1966–1979) / ed. J. Kłoczowski. – Lublin, 1992. – s. 180–251.
13. Mancina A. Gesuiti e scienza note su un recente volume / A. Mancina // Archivum Historicum societatis Iesu. – Vol. 62. – Romae, 1993. – P. 215–248.
14. Mancina A. La controversia con i protestanti e i programmi degli studi teologici nelle Compania di Gesù / A. Mancina // Archivum Historicum societatis Iesu. – Vol. 54. – Romae, 1985. – P. 3–43, Vol. 86. – Romae, 1986. – P. 209–266.
15. Natoński B. Humanizm jezuicki i teologia pozytywnokontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. nauczanie i piśmiennictwo / B. natoński // Dzieje teologii katolickiej w Polsce. – t. II: od odrodzenia do oświecenia, cz. I: teologia humanistyczna / Pod red. Bpa M. Rechowicza. – Lublin : towarzystwo naukowe KUL, 1975. – s. 87–219.
16. Natoński B. szkolnictwo jezuickie w dobie kontrreformacji / B. natoński // Wiek XVII: Kontrreformacja. Barok. Prace z historii kultury / ed. J. Pelc. – Wrocław – Warszawa – Kraków : Zakład narodowy im. ossolinskich, 1970. – t. XXIX. – s. 309–337.
17. Ogonowski Z. Z zagadnień tolerancji w Polsce XVII wieku / Z. ogonowski. – Warszawa : PWN, 1958. – 351

p., [5] f.: ill.

18. *Piechnik L.* Jezuickie seminaria diecezjalne w Polsce // *Z dziejów szkolnictwa jezuickiego w Polsce. Wybór artykułów / Wstęp, wybór i opracowanie, mapki, wykaz szkół, bibliografia, indeks J. Paszenda.* – Kraków : WAM, 1994. – s. 70–91.

19. *Piechnik L.* Powstanie i rozwój jezuickiej *Ratio studiorum* (1548–1599) / *L. Piechnik.* – Kraków : WAM, 2003. – 264 s.

20. *Piechnik L.* Rozkwit Akademii Wileńskiej w latach 1600–1655 / *L. Piechnik.* – Rzym : Apud «Institutum Historicum societatis Iesu», 1983. – 315 s.: il.

21. *Piechnik L.* seminaria diecezjalne w Polsce prowadzone przez jezuitów od XVI do XVIII wieku / *L. Piechnik.* – Kraków : WAM, 2001. – 304 s.

22. *Regulae Communes Professoribus Classium Inferiorum // Ratio atque institutio studiorum societatis Iesu [1599] / Monumenta paedagogica societatis Iesu.* – Vol. V / *Monumenta Historica societatis Iesu.* – Vol. 129. – Romae : Institutum Historicum societatis Iesu, 1986. – P. 416–424.

23. *Regulae Praefecti studiorum Inferiorum // Ratio atque institutio studiorum societatis Iesu [1599] / Monumenta paedagogica societatis Iesu.* – Vol. V / *Monumenta Historica societatis Iesu.* – Vol. 129. – Romae : Institutum Historicum societatis Iesu, 1986. – P. 403–413.

24. *Regulae Praepositi Provincialis // Ratio atque institutio studiorum societatis Iesu [1599] / Monumenta paedagogica societatis Iesu.* – Vol. V / *Monumenta Historica societatis Iesu.* – Vol. 129. – Romae : Institutum Historicum societatis Iesu, 1986. – P. 357–368.

25. *Regulae Professoris Casuum Conscientiae // Ratio atque institutio studiorum societatis Iesu [1599] / Monumenta paedagogica societatis Iesu.* – Vol. V / *Monumenta Historica societatis Iesu.* – Vol. 129. – Romae : Institutum Historicum societatis Iesu, 1986. – P. 395–396.

26. *Regulae Professoris Humanitatis // Ratio atque institutio studiorum societatis Iesu [1599] / Monumenta paedagogica societatis Iesu.* – Vol. V / *Monumenta Historica societatis Iesu.* – Vol. 129. – Romae : Institutum Historicum societatis Iesu, 1986. – P. 430–433.

27. *Regulae Professoris Infimae Classis Grammaticae // Ratio atque institutio studiorum societatis Iesu [1599] / Monumenta paedagogica societatis Iesu.* – Vol. V / *Monumenta Historica societatis Iesu.* – Vol. 129. – Romae : Institutum Historicum societatis Iesu, 1986. – P. 439–442.

28. *Regulae Professoris Linguae Hebraeae // Ratio atque institutio studiorum societatis Iesu [1599] / Monumenta paedagogica societatis Iesu.* – Vol. V / *Monumenta Historica societatis Iesu.* – Vol. 129. – Romae : Institutum Historicum societatis Iesu, 1986. – P. 385.

29. *Regulae Professoris Mathematicae // Ratio atque institutio studiorum societatis Iesu [1599] / Monumenta paedagogica societatis Iesu.* – Vol. V / *Monumenta Historica societatis Iesu.* – Vol. 129. – Romae : Institutum Historicum societatis Iesu, 1986. – P. 402.

30. *Regulae Professoris Mediae Classis Grammaticae // Ratio atque institutio studiorum societatis Iesu [1599] / Monumenta paedagogica societatis Iesu.* – Vol. V / *Monumenta Historica societatis Iesu.* – Vol. 129. – Romae : Institutum Historicum societatis Iesu, 1986. – P. 437–439.

31. *Regulae Professoris Philosophiae // Ratio atque institutio studiorum societatis Iesu [1599] / Monumenta paedagogica societatis Iesu.* – Vol. V / *Monumenta Historica societatis Iesu.* – Vol. 129. – Romae : Institutum Historicum societatis Iesu, 1986. – P. 397–401.

32. *Regulae Professoris Rhetoricae // Ratio atque institutio studiorum societatis Iesu [1599] / Monumenta paedagogica societatis Iesu.* – Vol. V / *Monumenta Historica societatis Iesu.* – Vol. 129. – Romae : Institutum Historicum societatis Iesu, 1986. – P. 424–430.

33. *Regulae Professoris sacrae scripturae // Ratio atque institutio studiorum societatis Iesu [1599] / Monumenta paedagogica societatis Iesu.* – Vol. V / *Monumenta Historica societatis Iesu.* – Vol. 129. – Romae : Institutum Historicum societatis Iesu, 1986. – P. 383–385.

34. *Regulae Professoris scholasticae Theologiae // Ratio atque institutio studiorum societatis Iesu [1599] / Monumenta paedagogica societatis Iesu.* – Vol. V / *Monumenta Historica societatis Iesu.* – Vol. 129. – Romae : Institutum Historicum societatis Iesu, 1986. – P. 386–394.

35. *Regulae Professoris supremae Classis Grammaticae // Ratio atque institutio studiorum societatis Iesu [1599] / Monumenta paedagogica societatis Iesu.* – Vol. V / *Monumenta Historica societatis Iesu.* – Vol. 129. – Romae : Institutum Historicum societatis Iesu, 1986. – P. 434–436.

36. *Scribendi ad examen Leges // Ratio atque institutio studiorum societatis Iesu [1599] / Monumenta paedagogica societatis Iesu.* – Vol. V / *Monumenta Historica societatis Iesu.* – Vol. 129. – Romae : Institutum

Historicum societatis Iesu, 1986. – P. 413–414.

37. Skwarczyński P. szkice z dziejów Reformacji w europie ŚrodkowoWschodniej / P. skwarczyński. – Londyn : odnowa, 1967. – 173 s.

38. Tazbir J. Dzieje polskiej tolerancji / J. tazbir. – Warszawa : Interpress, 1973. – 168 s.

39. Tazbir J. Państwo bez stosów. szkice z dziejów tolerancji w Polsce XVI i XVII w. / J. tazbir. – I wyd. – Warszawa : PIW, 1967. – 296 s.

40. Tazbir J. tradycje tolerancji religijnej w Polsce / J. tazbir. – Warszawa : Książka i Wiedza, 1980. – 166 s.

41. Teologia // encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy: 1564–1995 / oprac. L. Grzebień. – Kraków : WAM, 1996. – s. 688–692.

42. Załęski S. Jezuci w Polsce. – Kraków : [s. n.], 1905. – t. 4 (3). – 1310 s.

ЧОРНОГІРСЬКЕ ОЗЕРО МАРІЧЕЙКА – ПРИРОДНА ПЕРЛИНА УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ

Іван ЗЕЛЕНЧУК

кандидат фізико-математичних наук, старший науковий співробітник відділення
«Філія Гуцульщина» ННДІУВІ

Ярослав ЗЕЛЕНЧУК

кандидат історичних наук, старший науковий співробітник відділення
«Філія Гуцульщина» ННДІУВІ

Анотація. У статті йдеться про комплексне українознавче дослідження чорногірського озера Марічейка, розташованого в Гуцульському регіоні Українських Карпат. Показано, що серед усіх гірських озер Гуцульщини озеро Марічейка виділяється своїми особливими фізикогеографічними та історико-культурними характеристиками. Виявлено походження автентичної назви озера Марічейка – Марічайка, яку було утворено від гуцульського прізвиська колишнього власника сусідньої полонини Веснарка – Семена Ілюка (Марічяя). Озеро знаходиться на території північно-східного макросхилу Чорногірського гірського масиву і охороняється Карпатським національним природним парком. Робота виконана на основі літературних джерел та експедиційних українознавчих матеріалів.

Ключові слова: Українські Карпати, Гуцульщина, українознавство, географія, озеро Марічейка, підземні водні джерела, легенди, перекази, Шибене, Погорілець, Веснарка.

LAKE MARICHEIKA IN THE CHORNOHIRSKYI MOUNTAIN GROUP AS NATURAL PEARL OF THE UKRAINIAN CARPATHIANS

Ivan ZELENCHUCK

Candidate of Physical and Mathematical Sciences,
senior research associate of branch «Hutsulshchyna» of NRIUSWH

Yaroslav ZELENCHUK

Candidate of Historical Sciences,
senior research associate of branch «Hutsulshchyna» of NRIUSWH

Annotation. The article deals with complex research of Lake Maricheika located in the Chornohirskiy mountain group of Hutsul region of the Ukrainian Carpathians. It is shown that Lake Maricheika stands out from other mountain lakes of the Hutsul region with its special physical-geographic and historical-cultural peculiarities. Authors established that authentic name of Lake Maricheika – Marichaika derives from Hutsul nickname of former owner of neighboring meadow Vesnarka – Semen Iliuk (Marichai). The lake is located on the north-east macro-hillside of the Chornohirskiy mountain group and is under protection of the Carpathian National Nature Park. The article is based on literary sources and expeditionary Ukrainian studies records.

Key words: the Ukrainian Carpathians, Hutsul region, Ukrainian studies, geography, Lake Maricheika, underground water sources, legends, folk tales, Shybene, Pohorilets, Vesnarka.

REFERENCES

1. Verkhovynschyna. Zahalni opysy ta istorychni narysy pro naseleni punkty raionu. Uporiadnyk Ivan Zelenchuk. – Verkhovyna: Redaktsiia zhurnalu (vydavnytstvo) «Hutsulschyna», 2004. – 331 s.
2. Heohrafichna entsyklopediia Ukrainy: V 3kh t. / o. M. Marynych (vidpovid. red.) ta in. – K.: Ukrainska Radianska entsyklopediia im. M. P. Bazhana, 1989. – t. 1: A – Zh. – 416 s.
3. Heohrafichna entsyklopediia Ukrainy: V 3kh t. / o. M. Marynych (vidpovid. red.) ta in. – K.: Ukrainska Radianska entsyklopediia im. M. P. Bazhana, 1990. – t. 2: Z – o. – 480 s.
4. Havuchak Ya. D. Karpatski lehendy. – sniatyn: nad Prutom, 1995. – 96 s.
5. Zelenchuk I.M., Zelenchuk Ya.I. Kontseptsiia ekspedytsiinoho ukrainoznavstva // Ukrainoznavstvo. – 2010. – №3(36). – s. 240–243.
6. Masliak P. O., Shyshchenko P. H. Heohrafiia Ukrainy: Probnyi pidruchnyk dlia 8–9 kl. sered. shk. – K.: ZodiakeKo, 2000. – 432 s.
7. Ukrainska zemlia i liudy. Ukrainyskiy etnos u svitovomu chasoprostori: Kolektyvna monohrafiia / za red. P.P. Kononenka. – K.: nnDIUVI, 2011. – tom 1. Vid davnynty do XIV st. – 672 s.
8. Ukrainskie Karpaty. Priroda / Golubets M. A., Gavrusevich A. n., Zagaykevich I. K. i dr. – K.: nauk. dumka, 1988. – 208 s.
9. Khotkevych H. M. Dovbush: Povist / Il. H. Yakutovycha. – K.: Dnipro, 1985. – 467 s.

I. Zelenchuk, Ya. Zelenchuk

Lake Maricheika in the Chornohirskiy Mountain Group as Natural Pearl of the Ukrainian Carpathians

Abstract

Chornohirskiy mountain range is the highest mountain group of the Ukrainian Carpathians. The main mountain peaks, cliffs, rivers and lakes of the Chornohirskiy mountain group have high natural-ecological and cultural-historical value for all Ukraine. As Chornohirskiy mountain range is located in the center of unique Hutsul historical and ethnographic region of Ukraine, its mountains, cliffs, rivers and streams are represented first of all in material and spiritual culture of Hutsuls from Halychyna, Transcarpathia and Bukovyna.

High mountain lakes Maricheika, Brebeneskul and Nesamovyte hold a special place among main cultural objects of Chornohirskiy mountain group of the Ukrainian Carpathians. Expeditionary researches of Lake Maricheika showed that due to its physical and geographical peculiarities it takes important place in the folk lore of the Ukrainian Hutsuls living in such high-mountain villages round as Zelene, Shybene, Dzembronia and Bystrets in Ciscarpathian.

*Old inhabitants of Halych Hutsul region gave only one name to the largest geographical features of Chornohirskiy mountain group: Chornohirskiy mountain range – **Mountain**, the Cheremosh river – **River**, Lake Maricheika – **Lake** and considered them to be holy places. The main difference with Lake Maricheika and two neighboring lakes Brebeneskul and Nesamovyte is that it lives on both ground and surface waters and is located in the high-mountain silver-fir wood and next to the large meadow Vesnarka. That is why Lake Maricheika is often mentioned in Hutsul folk tales, legends and songs which still remember some experienced meadow-men in Verkhovyna district of Hutsul region.*

Expeditionary Ukrainian studies researches of the Ukrainian Carpathians testify undoubtedly high scientific, educational, spiritual and cultural value of Lake Maricheika which can fairly be called as one of «Seven wonders of Verkhovyna» and be granted the highest state environmental status of National hydrologic monument of Ukraine «Lake Maricheika».

ЄВАНГЕЛЬСЬКІ ХРИСТІЯНИ-БАПТИСТИ – ТЕРНИСТІЙ ШЛЯХ ДО БОГА

(Рецензія на книгу В.П. Коцура, О.І. Висовень «В ім'я свободи совісті

(до питання боротьби радянської тоталітарної системи з релігійним дисидентством)».

– Переяслав-Хмельницький, 2013. – 228 с.)

Юрій ФІГУРНИЙ

кандидат історичних наук, завідувач відділу української етнології ННДІУВІ

**«АЙСБЕРГ» ПРОТИ «КРИГОЛАМУ»,
АБО МАНІВЦЯМИ ІСТОРІЇ СЕКРЕТНИХ СЛУЖБ**
(Рецензія на наукове видання Чайковського А.С. «Айсберг. З історії органів внутрішніх справ і державної безпеки України». – К.: Парламентське видавництво, 2013. – 704 с.)

Дмитро ВЕДЕНЄВ
доктор історичних наук, професор, завідувач відділу військової історії ННДІУВІ

НОВЕ У ВИВЧЕННІ БИТВИ НА ЖОВТИХ ВОДАХ 1648 РОКУ
(Рецензія на монографію І. С. Стороженка «Битва на Жовтих Водах 29 квітня – 16 травня 1648 року у світлі нових досліджень». – Дніпропетровськ: ЛізуновПрес, 2013. – 184 с.: іл.)

Олег ЯРОШИНСЬКИЙ
кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу української історії ННДІУВІ

МЕНТАЛЬНІ МЕЖІ У ЧАСТИНІ ЄВРОПИ, ЩО БЕЗ КОРДОНІВ
(Рецензія на працю Даріуша Вояковського
«Ментальні кордони в Європі без кордонів»: пер. з польськ. В.Ф. Саган. –
К.: Ніка-Центр, 2012. – 320 с. – (Серія «Зміна парадигми»; вип. 16)

Олег ЧИРКОВ
науковий співробітник відділу української етнології ННДІУВІ